

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA VÝPOČETNÍ A DIDAKTICKÉ TECHNIKY

**ZÁKLADNÍ OVLÁDÁNÍ TABLETU - STUDIJNÍ OPORA PRO
SENIORY**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Jan Topinka

Učitelství pro základní školy, obor Učitelství informatiky pro základní školy

Vedoucí práce: PhDr. Tomáš Přibáň, PhD.

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 29. dubna 2019

.....
vlastnoruční podpis

RÁD BYCH PODĚKOVAL VEDOUCÍMU PRÁCE , PHDR. TOMÁŠI PŘIBÁŇOVI, PH.D. ZA CENNÉ RADY, PŘIPOMÍNKY A VEDENÍ PŘI ZPRACOVÁNÍ TÉTO PRÁCE. NEJVĚTŠÍ DÍK PATŘÍ MOJÍ RODINĚ, KTERÁ MI BYLA BĚHEM CELÉHO STUDIA OBROVSKOU OPOROU.

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta pedagogická

Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Bc. Jan TOPINKA
Osobní číslo: P17N0024P
Studijní program: N7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství informatiky pro základní školy
Učitelství technické výchovy pro základní školy
Téma práce: Základní ovládání tabletu – studijní opora pro seniory
Zadávající katedra: Katedra výpočetní a didaktické techniky

Zásady pro vypracování

Seznámení se zásadami tvorby studijních opor pro seniory.

Vytvoření návrhu studijních opor pro studium v kurzu Základní ovládání tabletu pro seniory.

Pilotní ověření vhodnosti připravených studijních opor na cílové skupině v rámci kurzů na Univerzitě třetího věku.

Provedení výzkumného šetření mezi účastníky Univerzity třetího věku

s cílem získání zpětné vazby pro úpravy studijních opor. Finální úprava studijních opor dle zpětné vazby.

Rozsah diplomové práce: 40 – 60
Rozsah grafických prací: dle potřeby
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam doporučené literatury:

Špatenková, Naděžda a Smékalová, Lucie. Edukace seniorů: geragogika a gerontodidaktika. Vydání 1. Praha: Grada, 2015. 232 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5446-8

Tomczyk, Łukasz. Vzdělávání seniorů v oblasti nových médií. Praha: Asociace institucí vzdělávání dospělých ČR, 2015. 240 stran. ISBN 978-80-904531-9-7.

Tomczyk, Łukasz, ed., Špatenková, Naděžda, ed. a Határ, Ctibor, ed. Edukacja seniorów w różnych perspektywach, uwarunkowaniach oraz doświadczeniach = Edukace seniorů přístupy, podmínky, přínos = Edukacia seniorov prístupy, podmienky a prínos. Kraków: Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Katedra pedagogiki społecznej i andragogiki, 2016. 181 stran. Czech-Polish-Slovak studies in andragogy and social gerontology; tom V. ISBN 978-83-941568-5-5.

Herodek, Martin. 333 tipů a triků pro Android: sbírka nejužitečnějších postupů a řešení. 1. vydání. Brno: Computer Press, 2014. 205 stran. ISBN 978-80-251-4310-0.

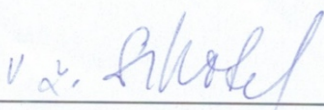
Gregor, Lukáš. iPad: průvodce s tipy a triky. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2011. 288 s. ISBN 978-80-251-3336-1.

Chejlava, Viktor. Problematika výuky informatiky pro seniory.
Plzeň, 2015. Bakalářská práce (Bc.). Západočeská univerzita v Plzni,
Fakulta pedagogická.

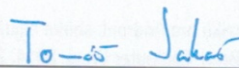
Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Tomáš Přibáň, Ph.D.**
Katedra výpočetní a didaktické techniky

Datum zadání diplomové práce: **4. prosince 2017**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. června 2019**

V Plzni dne 12. prosince 2017

RNDr. Miroslav Randa, Ph.D.
děkan

PhDr. Tomáš Jakeš, Ph.D.
vedoucí katedry

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	2
ÚVOD	3
1 TEORETICKÁ ČÁST - ZÁSADY TVORBY STUDIJNÍCH OPOR PRO SENIORY.....	5
1.1 OBDOBÍ STÁRNUTÍ	5
1.2 VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ.....	8
1.3 TVORBA STUDIJNÍCH OPOR PRO SENIORY	12
2 PRAKTICKÁ ČÁST - NÁVRH STUDIJNÍCH OPOR A JEJICH OVĚŘENÍ.....	19
2.1 STUDIJNÍ OPORY PRO STUDIUM V KURZU ZÁKLADNÍ OVLÁDÁNÍ TABLETU PRO SENIORY	19
2.1.1 Tištěná studijní opora (Pracovní sešit).....	19
2.1.2 Multimediální studijní opora (webové stránky)	27
2.2 POSOUZENÍ STUDIJNÍCH OPOR EXPERTY.....	29
2.2.1 Průběh recenzního řízení.....	29
2.2.2 Zpětná vazba ze strany expertů a úprava studijních opor	30
2.3 PILOTNÍ OVĚŘENÍ STUDIJNÍCH OPOR NA UNIVERZITĚ TŘETÍHO VĚKU.....	34
2.3.1 Metodika praktické části a Průběh pilotního ověření.....	34
2.3.2 Charakteristika účastníků pilotního ověření	35
2.4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ - ZPĚTNÁ VAZBA OD ÚČASTNÍKŮ PILOTNÍHO OVĚŘENÍ.....	35
2.4.1 Průběh výzkumného šetření	35
2.4.2 Výsledky výzkumného šetření	36
2.5 DISKUZE VÝSLEDKŮ A FINÁLNÍ ÚPRAVA STUDIJNÍCH OPOR.....	46
ZÁVĚR.....	47
RESUMÉ.....	48
RESUMÉ	49
SEZNAM LITERATURY	50
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ	51
PŘÍLOHY.....	I
PŘÍLOHA 1 - VZOR DOTAZNÍKU HODNOCENÍ TIŠTĚNÉ STUDIJNÍ OPORY (PRO EXPERTY)	II
PŘÍLOHA 2 - VZOR DOTAZNÍKU HODNOCENÍ MULTIMEDIÁLNÍ STUDIJNÍ OPORY (PRO EXPERTY)	V
PŘÍLOHA 3 - VZOR DOTAZNÍKU HODNOCENÍ TIŠTĚNÉ STUDIJNÍ OPORY (PRO SENIORY)	VI
PŘÍLOHA 4 VZOR DOTAZNÍKU HODNOCENÍ MULTIMEDIÁLNÍ STUDIJNÍ OPORY (PRO SENIORY).....	IX

SEZNAM ZKRATEK

ICT - Informační a komunikační technologie

ZČU - Západočeská univerzita v Plzni

IT - Informační technologie

U3V - Univerzita třetího věku Západočeské univerzity v Plzni

Wifi - Bezdrátové připojení k internetu

Web - Internetové stránky

.pdf - Portable Document Format – přenosný formát dokumentů

Úvod

Oblast informačních a komunikačních technologií, které se dotýká téma této diplomové práce, je velmi žádaným tématem kurzů a vzdělávacích aktivit pro seniory. Senioři, kteří chtějí zůstat aktivní v dnešní informační společnosti, potřebují držet krok s dobou a naučit se ovládat běžná zařízení i aplikace. Jako příklad můžeme uvést fenomén prodeje on-line vstupenek na kulturní akce. Na řadu koncertů a programů divadel je již obtížné zakoupit vstupenky na místě v pokladně nebo přímo před představením, často jsou v on-line předprodeji lístky zcela vykoupeny. Bez schopnosti rezervovat a zaplatit lístky on-line pak senior nemá šanci se akce zúčastnit. Situací, které jsou stále více úzce spjaty s digitální gramotností a schopností ovládat technické zařízení, ve společnosti každým dnem přibývá, a je proto potřeba celoživotního učení a průběžného doplňování znalostí a dovedností.

Naučit seniory ovládat digitální zařízení a pružně reagovat na překotný vývoj v oblasti hardware i software je velmi nesnadný úkol. Situaci ztěžuje i neexistence specificky zaměřených studijních opor, které by zvažovaly znalosti, dovednosti, zkušenosti a také fyzické i finanční možnosti a limity na straně seniorů.

Cílem této práce je na základě teoretického seznámení s problematikou tvorby studijních opor pro seniory navrhnout studijní opory pro kurz Základy ovládání tabletu, který je realizován na Univerzitě třetího věku Západočeské univerzity v Plzni.

Diplomová práce se skládá ze dvou hlavních částí. V teoretické části je zpracován vhled do problematiky specifík období stárnutí, vzdělávání seniorů a zásad tvorby studijních opor pro seniory. V praktické části diplomové práce jsou pak podrobně popsány vytvořené studijní opory, a to tištěná studijní opora (pracovní sešit) a multimediální studijní opora (webové stránky s videonávody). Následuje popis recenzního řízení, během kterého byly studijní opory posouzeny pěti experty na vzdělávání seniorů. Dále je podrobně popsán průběh pilotního ověření na cílové skupině seniorů v kurzu Základní ovládání tabletu realizovaném na pobočkách Univerzity třetího věku ZČU v Plzni a v Klatovech. V další podkapitole jsou pak shrnuty výsledky výzkumného dotazníkového šetření, které proběhlo mezi účastníky pilotního ověření. Dle připomínek expertů i cílové skupiny seniorů byly studijní opory upraveny do finální podoby, což je popsáno v části 2.5.

Výběr tématu ze strany autora diplomové práce byl ovlivněn jednak výsledky bakalářské práce zaměřené na specifika mobilních aplikací pro seniory, kde ve výzkumném šetření řada seniorů apelovala na vytvoření studijních opor (zejména tištěných specificky zaměřených skript). Autor diplomové práce je lektorem kurzů zaměřených na ovládání tabletů a počítačů na Univerzitě třetího věku a o téma se dlouhodobě intenzivně zajímá.

1 TEORETICKÁ ČÁST - ZÁSADY TVORBY STUDIJNÍCH OPOR PRO SENIORY

Tato část práce je v jednotlivých podkapitolách věnována specifickým aspektům seniorského věku, vzdělávání seniorů a tvorby studijních opor pro seniory. V závěru kapitoly je diskutována také otázka, jak efektivně vzdělávat seniory v oblasti využívání ICT, a to konkrétně v oblasti základního ovládnutí tabletu.

1.1 OBDOBÍ STÁRNUTÍ

Motto: „Každý, kdo se přestane učit, je starý, ať je mu dvacet nebo osmdesát. Každý, kdo se stále učí, zůstává mladý.“ (Henry Ford, americký průmyslník, 1863 - 1947)

Stáří, někdy také nazývané jako podzim života, je obdobím, kdy člověk odchází ze svého profesního aktivního života do důchodu, klidového stavu s minimem sociálních kontaktů. Změna se děje vlastně ze dne na den a týká se nejen denního programu, ale i množství společenských vztahů a i úrovně životního standardu. Začíná období hledání nového smyslu života, nového stylu pro pocit životní spokojenosti.

Špatenková a Smékalová (2015) uvádějí, že z pohledu celé populace je proces stárnutí v Evropě výrazný, v roce 2050 se zde podíl osob starších 60 let zvýší na 35%. Podle projekce Českého statistického úřadu (2013) bude v České republice v roce 2050 žít asi půl miliónu občanů nad 85 let.

Lidé se v období stáří velmi liší. Úspěšný přechod z vysokého pracovního nasazení do fáze zpomalení záleží na celoživotní aktivitě jedince. Všichni ale musí najednou změnit dosavadní způsob života a práce, podle svých možností fyzických, psychických i finančních pak způsob využití volného času, nastolení nových společenských aktivit aj. Je potřeba si nový život reorganizovat.

Mnozí senioři nezatrpnou a ve svých aktivitách a koníčcích pokračují. Těší se i na takové, na které neměli v celém produktivním věku čas. Jiní si najdou uplatnění ve svých rodinách, starají se pravidelně o vnoučata či své staré rodiče. Někteří ale prožívají deprese – ze ztráty zaměstnání, z nepotřebnosti, ze ztráty blízkých lidí, z finanční nejistoty, z narůstajících zdravotních problémů, z obav ze smrti.

Společnost se snaží podporovat aktivní stárnutí, a to nejčastěji zapojením seniorů do pracovních nebo vzdělávacích aktivit (Hasmanová Marhánková, 2013).

Potřeba být prospěšným a vědomí, že po člověku něco dobrého zůstane, jsou nejdůležitějšími faktory spokojenosti stárnoucího člověka. Pocit sebeúcty za to, co v životě dokázal a co ještě zvládne. I ve stáří zůstává člověk součástí skupiny a k ní svými postoji také přispívá. Vztahy k druhým lidem se mění, ale nezanikají.

Stárnutí je velice individuálním procesem. U každého jedince záleží na jeho psychofyzické kondici, na chuti, vůli a motivaci, na jeho celoživotní orientaci v zájmech, na jeho podmínkách života, i na jeho genetických dispozicích.

Ke změnám ve struktuře i funkcích organismu dochází v každém případě. U někoho se děje velmi pomalu, u jiného naopak rychle. Starý člověk se stává zranitelnějším.

K projevům stárnutí patří:

- Snížení výkonnosti
- Zhoršování pohyblivosti člověka, ztráta pružnosti vaziva, sklerotizace cév
- Deformace těla, různé nevratné degenerativní změny
- Zvýšení rizika úrazů
- Zpomalování hojení ran
- Zhoršení vzhledu – kůže, vlasy
- Zhoršení funkce smyslových orgánů – hl. sluchu, zraku
- Zhoršení paměti, hl. krátkodobé
- Zvýšení náchylnosti k nemocem, sklon k nádorovým onemocněním
- Pokles inteligence i tvořivosti
- Nespavost, únava, nervozita
- Snížení intenzity emocí, citové strádání
- Pocit osamělosti
- Přecitlivělost vůči sobě, hypochondrie

Změny	Ztráty
Zaměstnání – profese, penze	Pozbytí přátelských a sociálních vztahů, izolace, fyzická i psychická zdatnost

Rodič	Osamostatnění dětí – tzv. prázdné hnízdo
Rozchod s partnerem -rozvod, nemoc, smrt	Kontakt, kladné emoce
Bydlení - odchod do nemocnice, domova důchodců	Soukromí, vlastní domov
Snížení fyzických sil, závislost na druhých	Soběstačnost, sebedůvěra
Změna fyzického vzhledu, snížení smyslového vnímání	Návštěvy společenských akcí - strach

Tabulka 1 - Změny a ztráty ve stáří (Klevetová, Dlabalová, 2008) - volně upraveno

V **první etapě** tzv. raného stáří – věku od 60 do 74 let – je ještě většina seniorů samostatných, udržují si relativně dobrou fyzickou i psychickou kondici.

Druhá etapa tzv. vlastního stáří – věk od 75 do 89 let – je již obdobím problematictější. Se stoupajícím věkem dochází ke zhoršení stavu tělesného i psychického. Přibývají nemoci a ubývají síly. Mnohdy jsou už senioři odkázáni na pomoc rodiny, případně státu.

Ve **třetí etapě** tzv. dlouhověkosti – věk od 90 let – je zajímavé, že mnohdy je kondice těchto seniorů lepší než ve druhé etapě.

Podle studie (S. Reinhardová, 1962) lze rozeznat pět typů „vyrovnávání se s vlastním stářím“:

1. **Strategie konstruktivní** – Aktivní senior se raduje ze života a všeho, co mu život přináší. Je šťastný a veselý bez obav z budoucích těžkostí či smrti.
2. **Strategie závislosti** – Pasivní senior se uzavírá do svého soukromí, je závislý na druhém člověku.
3. **Strategie obranná** – Přehnaně aktivní senior zahání myšlenky na zhoršující se budoucnost.
4. **Strategie hostility** – Nepřátelský senior si stále na něco stěžuje. Dává vinu někomu jinému než sobě.
5. **Strategie sebenenávisti** – Nespokojený sám se sebou agresivní senior vidí svůj život jako selhání. Čeká na smrt jako na vysvobození.

Pět základních kroků vedoucích ke smyslu života seniorů: (Längle - 2002)

- Neuzavírat se do ústraní, ale otevřít se životu.
- Otevřít oči, uši i srdce a vidět, co se kolem děje.
- Slyšet, vidět i chápat výzvy, které ze světa k nám doléhají.
- Správně výzvy interpretovat a s přihlédnutím k vlastním možnostem se rozhodnout.
- Uskutečnit, realizovat svá rozhodnutí.

Základní předpoklady sebepojetí seniorů formuluje velmi výstižně (Satirová, 1994):

„ V pozdních letech je velkým úkolem dělat to, o čem víme, že slouží našemu zdraví. Když budu starší, budu zdravý. Budu moudřejší, jelikož budu mít čas a zájem, budu stimulovat svou radost ze života. Budu experimentovat s novými věcmi. Budu schopen cítit se dobře i sám. Když budu chtít, budu udržovat kontakt i s ostatními lidmi. Budu fyzicky aktivní, mé tělo bude pružné a pěkné, má mysl bude otevřená všemu novému. Budu kolem sebe šířit radost a životní spokojenost. V každém období svého života se můžeme učit milovat sebe, mít vysokou sebeúctu, rozvíjet uspokojivé vztahy, dělat takové činnosti, které nás obohacují, a vážít si života a vesmíru.“

Hledání smysluplnosti života je podle Maslowa primárním motivem lidského chování. (Maslow, 2014)

Kdo postrádá smysluplnost života, pociťuje životní prázdnotu.

1.2 VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ

Motto: „ Starého psa novým kouskům nenaučíš.“ vs „ Nepatřím ještě do starého železa.“

Vzděláváním se nabízí další možnost životní orientace seniorů, pokračování v osobním růstu. V tzv. Chartě práv a svobod starších lidí, která vznikla v rámci spolupráce Centra celoživotního vzdělávání Svobodné univerzity v Bruselu a Univerzity v Lovani, je zdůrazněna aktivita učení pro sebe i pro službu druhým.

Už i J. A. Komenský se zabýval konceptem vzdělávání po celý život. Nazval jej Škola stáří. V ní se lidé učí žít moudře ze svých zkušeností a důstojně prožívat závěr svého života.

Podle Komenského je stárnutí přirozenou součástí života, a proto je i přirozenou součástí školy. Tato škola pro staré lidi musí mít své vlastní učitele, své cíle i řád. Starý člověk potřebuje získat podporu i radu, pak je i jeho pokrok možný.

„Cílem a smyslem edukace seniorů je zejména kultivace života a jeho obohacování, pochopení vývojových úkolů seniorského věku a usnadnění adaptace na změněný způsob života, udržování tělesné a duševní aktivity, pomoc při orientaci v dnešním rychle se měnícím světě.“

(Petřková, Čornaničová 2004)

Vzdělávání stárnoucích lidí je ale ve srovnání lidí jiných věkových skupin velmi rozdílné. Důležitá je praktičnost, často za účelem řešení vlastních problémů. Rozdíl je i v motivaci – u seniorů jde většinou o motivaci vnitřní. Velmi důležitý je také obsah vzdělávání – tedy učivo samotné.

Seniory nejčastěji zajímají nové poznatky z oblasti zdravotní problematiky, správné výživy, z oblasti právních otázek. Chtějí si rozšířit znalosti z historie a kultury naší země i celého světa, z psychologie, sociologie, láká je i studium jazyků.

Stoupá též jejich potřeba umět prakticky využít informační a komunikační technologie, naučit se ovládat práci na počítači, tabletu i mobilním telefonu, získávat informace na internetu.

Řada vědních oborů se zabývá vzděláváním seniorů, např. gerontodidaktika, gerontagogika (gerontopedagogika), andragogika a jiné.

Mnozí senioři se pokoušejí vzdělávat samostudiem, vyhledávají si odbornou literaturu k tématu, jiní navštěvují kurzy pro menší skupiny či žádají rodinné příslušníky či přátele o konzultace.

Senioři mohou využít programy, pro ně sestavené a nabízené.

- Programy prevence, zaměřené na zdravé stárnutí
- Programy rehabilitační, terapeutické, aktivizační
- Programy edukační

Problémy stárnoucích lidí se zabývá množství různých institucí, např. univerzity třetího věku, různá centra a kluby seniorů, různé sociální i profesionální společnosti, domovy poklidného stáří apod.

Jednou z možností nalezení smyslu života stárnoucího člověka je právě další vzdělávání. Tímto způsobem je možné podržet si kvalitu života do pozdního věku. Schopnost člověka učit se pokračuje i ve vysokém věku.

Tento proces řízeného učení má svá specifika. Velmi se podobá tzv. zájmovému vzdělávání – v dobrovolnosti, v orientaci na volný čas a uspokojování individuálních potřeb. Od tohoto vzdělávání zájmového se liší tím, že se zaměřuje na lidi ve věku postproduktivním.

V praxi potkáváme různé přístupy ke vzdělávání seniorů:

- **Odmítnutí** - Senioři jsou neschopni další edukace.
- **Aktivizace** v sociálních službách – Senioři jsou efektivně zaměstnáni pro uživatele služby.
- **Participace** – Senioři zaujímají smysluplné sociální role, užitečné i pro svou komunitu či celou společnost.
- **Seberealizace** – Senioři využívají svých celoživotních zkušeností k dalšímu svému rozvoji, k sebeaktualizaci.

Skupiny seniorů jsou skupinami velmi nesourodými. Liší se nejen v dosaženém věku i vzdělání, ve zdravotním stavu, v adaptaci na důchod, ale i v odlišném společenském postavení a angažování, v hledání nového životního programu i v úrovni specifických schopností a kompetencí.

Pro vstup seniorů do dalšího vzdělávání hraje významnou roli **MOTIVACE**. Vzhledem k tomu, že učení je velmi těžká práce a pro stárnoucího člověka o to více, je vnitřní motivace nezbytná.

Milan Beneš (2008) shrnuje poznatky o motivaci seniorů do 4 bodů:

1. Touha po sociálních kontaktech
2. Snaha najít smysl života ve vědomí vlastní konečnosti
3. Zvládání tělesných, psychických a sociálních změn
4. Udržování vlastních sil

Výborné je, když se vzdělávání stane koníčkem.

Zájem a pozitivní vztah k učení, setrvání v psychické kondici, dlouhodobé udržení soběstačnosti, naplnění nesplněných aktivit, získávání nových sociálních kontaktů – to jsou nejdůležitější motivy pro vstup seniorů do dalšího vzdělávání.

Podstatný vliv na vzdělávání seniorů mají také **PODMÍNKY A PROSTŘEDÍ**.

Podmínkami vnitřními se rozumí psychická i fyzická kondice účastníka. Jeho osobní vlastnosti, paměť, pozornost, smyslové vnímání, vůle, motivace, výdrž.

Mezi **podmínky vnější** patří:

- Hygienické prostředí – dostupnost toalet, bezbariérový přístup, teplo, světlo
- Relaxační prostředí – možnost odpočinku – sedačky, voda, káva
- Emocionální atmosféra – pozitivní vztahy mezi účastníky i lektorem
- Estetický dojem prostředí

Pro správný průběh vzdělávací akce jsou důležité i prostředky hmotné i nehmotné.

Mezi **prostředky hmotné** řadíme ty, které mají přímo vliv na činnost edukační, tzn. vybavení učebny, učební pomůcky, didaktická technika.

Do **prostředků nehmotných** patří didaktické metody a formy, které je nutno s ohledem na skupinu starších lidí dobře volit. Doporučuje se zvláště:

- Přehledně členit a strukturovat učivo
- Posloupně učivo uspořádat
- Minimalizovat poruchy v procesu učení
- Časté opakování – trénink

Do základních didaktických kategorií, jimiž jsou cíle, metody, podmínky, formy a prostředky, patří ještě další didaktické zásady, vhodné pro seniory.

Lektor by měl uplatňovat ještě i tyto zásady:

- Dopřát účastníkům kurzu studovat vlastním tempem a vlastním způsobem.
- Často zařazovat zpětnou vazbu, ptát se, zda všichni rozuměli.
- Předat jim přehledné písemné materiály.
- Využít jejich životních zkušeností a dovedností.

- Mluvit pomalu, nahlas a srozumitelně.
- Nezahrnovat je příliš velkým množstvím úkolů.
- Probíranou látku uvádět na praktických příkladech.
- K seniorům přistupovat laskavě a s empatií.
- Často opakovat nové učivo a vracet se k jednotlivým krokům.
- Dát jim dostatek času, aby si vše mohli sami vyzkoušet.
- Nenutit je učit se z paměti.
- Znat jejich limity a nepřepínat je.
- Pochválit a ocenit snahu i zlepšení.

Pokud má lektor s výukou seniorů problémy, měl by se obrnit ještě větší trpělivostí, pokládat ještě jednodušší otázky, ještě více se zaměřit na časté opakování a vysvětlování s větší tolerancí a pokorou.

1.3 TVORBA STUDIJNÍCH OPOR PRO SENIORY

Ve vzdělávání seniorů se v dnešní době používá celá řada typů studijních opor a didaktických prostředků. Mezi tradiční, univerzální a seniory stále nejvíce žádané studijní opory patří skripta a učebnice (Tomczyk, 2015). Mezi největší výhody tištěných studijních opor patří jejich snadná využitelnost v organizovaných kurzech i při samostudiu.

Konkrétně pro oblast informačních a komunikačních technologií existuje v dnešní době celá řada manuálů a tištěných studijních opor, tyto však často seniorům nevyhovují. Jurczyk-Romanowska (2012) přímo říká, že „na trhu jsou již dostupné mnohé učebnice výpočetní techniky určené právě seniorům, nicméně reprezentanti cílové skupiny otevřeně přiznávají, že tyto publikace ve většině případů nenaplnují jejich očekávání”.

Tomczyk (2012) uvádí výsledky výzkumu realizovaného mezi polskými seniory, kteří apelují na to, aby tištěné materiály zohledňovaly následující charakteristiky:

- jednoduchý, srozumitelný jazyk
- větší množství doprovodných obrázků
- struktura “krok za krokem”
- doplnění obrázků textovým popisem
- přehlednost
- četné příklady z uživatelské praxe
- minimalizace teoretických kapitol
- větší písmena
- systematický výklad
- úkoly k samostatnému řešení

Využití webových stránek a multimediálních prvků je také již běžnou integrální součástí vzdělávání seniorů. Například Tomczyk (2012) zdůrazňuje, že multimediální prezentace se těší čím dál větší oblibě i v počítačových kurzech pro seniory, a podotýká, že metoda vizualizace má mnoho výhod, protože napomáhá přitáhnout a hlavně udržet pozornost použitím obrázků, barev či počítačových animací. Umožňuje také efektivnější předávání informací, obzvláště pokud sestávají z textů, statických a dynamických grafických prvků a zvuků.

Pro seniory je velmi důležité praktické zaměření studijních opor. V této diplomové práci se zabýváme konkrétně tvorbou studijních opor pro kurz zaměřený na ovládání tabletu. Zde se jedná o téma seniory velmi žádané, protože celá řada seniorů má tablet k dispozici a chce jej využívat především pro komunikaci s rodinou, přístup na internet a práci s multimediálními prvky (fotografie, video).

Při kurzech pro seniory zaměřených na ovládání tabletu se setkáváme s řadou specifik. Senioři vesměs hůře vidí a mají i problémy s příliš titěrným ovládáním aplikací. Aby přístroj rádi a často používali, je nutné, aby nenastávaly technické problémy. Velkou výhodou používání tabletu je, že není nutná ani zvláštní technická údržba. Pro seniory je vhodné vybrat si zařízení kvalitní, s větší úhlopříčkou.

V kurzech a stejně tak v obsahu studijních opor je potřeba začínat jednoduchými činnostmi, které seniory neodradí, naopak motivují k dalšímu učení. Je nutné být stále k dispozici pro rady a technické problémy. Každému jedinci pomoci s osobním nastavením – jasu, velikosti

písma, kontrastu, automatickými titulky aj. Jen tak se nám podaří, aby si senioři přístroj oblíbili a zařadili ho do každodenního používání.

Pokud mají senioři problémy s ovládáním tabletu dotykem (např. z důvodu problémů s motorikou, či ztvrdlé kůže na prstech) lze doporučit zakoupení a používání stylusu.

Jakmile senioři překonají strach z ovládání tabletu, využijí jej v těchto oblastech (volně podle Rohlíková, 2015):

- KOMUNIKACE – připojením k síti mohou komunikovat s rodinou či přáteli – email, Skype
- INFORMACE – vyhledávají si informace, které je zajímají – počasí, noviny, zprávy
- NÁSTROJE – mohou si nainstalovat různé aplikace – např. slovník, překladač, mapy
- ZÁBAVA – s dalšími aplikacemi mohou hrát hry – např. Solitaire, Sudoku – nebo sledovat videa na YouTube
- ZDRAVÍ – tablet s aplikacemi jim může nahradit chytré hodinky či GPS
- PRO VNOUČATA – půjčením zařízení vnoučatům a společným hraním si senioři děti získávají, ty jim naopak mohou pomoci s ovládáním
- PRO SENIORY SE SPECIFICKÝMI POTŘEBAMI – i pro osoby upoutané na lůžko či nevidomé.

V rámci kurzů pro seniory zaměřených na ovládání tabletu se ukazuje, že všechny činnosti je potřeba mnohokrát opakovat, protože senioři (např. na rozdíl od dětí) mají obavy s tabletem zacházet intuitivně. Raději se drží pečlivě nacvičených postupů. Právě proto je vhodné, aby prakticky orientovaný kurz ovládání tabletu byl doplněn i o studijní opory, které seniorům umožňují vracet se k probraným tématům, osvěžit si znovu, co už zapomněli, a také si poznamenat přesný postup ovládání jednotlivých aplikací či odpovědi na otázky, které je trápí.

Pro tvorbu studijních opor pro seniory můžeme vedle zásad popsaných výše (podle Tomczyk, 2012) rámcově uplatnit zásady, které byly stanoveny v rámci bakalářské práce Specifika aplikací pro tablety určených pro seniory (Topinka, 2017) a týkaly se kritérií, které by měli brát v úvahu vývojáři aplikací pro seniory. V následující tabulce uvádíme seznam těchto kritérií s uvedením, zda jsou relevantní také pro tvorbu studijních opor pro seniory a jakým způsobem je možné dané kritérium uplatnit při tvorbě studijních opor.

Kritérium	Zásady tvorby mobilních aplikací pro seniory	Zásady tvorby studijních opor pro seniory
Cíl aplikace	Při návrhu aplikace musíme vycházet z potřeb a zájmů seniorů. Osvědčuje se, když je aplikace jednoduchá a plní jen jeden cíl nebo několik málo jednoduchých cílů. Aplikace se složitou strukturou senioři většinou nedokážou patřičně ocenit, v komplikovaném rozhraní složitě aplikace se ztrácejí.	relevantní Je vhodné, když studijní opora plní jen jeden cíl nebo několik málo jednoduchých cílů. Struktura musí být jednoduchá a měla by seniora provádět vyučovanou problematikou "krok za krokem".
Smysl	Využití v běžném životě je nejdůležitějším faktorem, zda si senior aplikaci vůbec nainstaluje a vyzkouší. Pokud je přesvědčený, že pro něj nebude mít užitek, zpravidla ji nechce ani vyzkoušet. Za zájmem o využití nové aplikace je většinou často touha po komunikaci s příbuznými, kamarády. Jinak mají senioři na tabletu jen základní aplikace, ze kterých využijí jen malý zlomek. Velmi málo se senioři zajímají o hry. Jen výjimečně mají oblíbenou reálnou hru, která se jim líbí i v provedení pro tablet a oceňují nějakou její funkcionalitu (např. oceňují, že hra Solitaire si sama zamíchá karty).	relevantní Velmi důležité je téma studijní opory. Pokud se zdá téma seniorům využitelné v jejich běžném životě velmi rádi a často ji naplno používají. Senioři se velmi důkladně připravují a velmi často si doma opakuji již probrané učivo. Také se velmi často vrací k úplným základům, které již zapomněli, a hodně je opakuji.
Motivace	Motivační prvky, které jsou využívány v aplikacích pro děti, mládež a dospělé - např. prvky gamifikace, využití originální grafiky apod. mají u seniorů minimální účinek a často se setkávají přímo s nepochopením. U mnoha aplikací senioři bojují také se strachem, aby někdo nezneužil jejich údaje nebo je nepřipravil o peníze. Vývoj aplikací pro seniory, ve kterých by bylo třeba provádět platby, je tedy prakticky nemyslitelné. Motivaci seniorů aplikaci využívat může zcela zničit reklama, která vyskakuje přes celou obrazovku.	relevantní Pro co největší využití opory by měla opora obsahovat také motivační prvky a originální grafiku. Barevné provedení studijní opory je pro využití v rukou seniorů podstatně motivační než opora v černobílém provedení. Ilustrační fotografie seniorů, kteří se věnují podobným činnostem je pro využití také velmi důležité. Velmi důležitý je také psaný jazyk. Zvláště u IT témat je nutné používat méně odborných výrazů, aby byl test pro seniory srozumitelný. Pokud by byl příliš odborný, seniory to odradí.

	Senior často nepozná, že se jedná o reklamu, a je v okamžiku zcela ztracen.	
Zpětná vazba	Zjištění, že při práci s aplikací postupují správně a že jejich odpověď na otázku byla správná, je pro seniory také velmi důležitá. Jakákoliv reakce tabletu (brnění, změna barvy ikony, zvuk) je signálem, že se dotek podařil.	relevantní V tištěné studijní opoře je možné zpětnou vazbu připravit tak, aby si senior sám odpověděl na jednoduché otázky. Také je vhodný prostor pro otázky na lektora, které si senior připraví při samostudiu a při prezenčním setkání na ně získá od lektora odpověď.
Uživatelská přívětivost	Vždy velmi záleží na tom, zda senior pochopí smysl používané aplikace. Z praxe vyplývá, že je potřeba využití velkých ikon, jednoduché a jasné ovládání aplikace, velké písmo. Krátké seznámení s aplikací při startu aplikace. Ideální je možnost, aby aplikace měla možnost přechodu mezi landscape a portrétovým zobrazením. V okamžiku, kdy se aplikace neotočí, je to pro seniory velmi zmatečné. Základní ovládací prvky (Zpět, Home, Naposledy spuštěné aplikace) by neměly v aplikacích pro seniory mizet. Jsou pro seniora jistotou, o kterou by neměl přijít. Pokud aplikace využívá oznámení, je nutné, aby bylo oznámení velké, vyskakovalo na obrazovce a bylo nutné na oznámení zareagovat. Oznámení pouze do oznamovací oblasti je pro seniora zcela nevhodné.	relevantní U studijní opory je velmi důležité, aby se seniorům celkově líbila. Stejně jako vzhled je také velmi důležité, aby měla opora vhodné rozměry a dala se snadno přenášet. Také množství informací u jednotlivých témat by nemělo být zbytečně přehnané. Studijní text by měl být přehledný, mělo by být použito velké písmo a zřetelné popisky připravených obrázků či fotografií. Barevné provedení studijní opory a vytvoření spousty místa pro vlastní zápisky a kresby je také významné. Při samotné výuce si většinou senioři zapisují velké množství poznámek a zakreslují vlastní obrázky, nákresy a schémata.

Přizpůsobení	<p>Pokud aplikace podporuje možnost dalšího individuálního nastavení, je to u seniorů velmi vítané. Musí se však jednat o velmi jednoduché, již na první pohled jasné ikonky (např. pro zvětšení textu v aplikaci). Zřetelná informace, zda je přizpůsobení zapnuto nebo vypnuto. Využití velmi jednoduchého rozhraní, pouze pár možností.</p> <p>Pokud je nastavení složitější, je ideální zobrazení informace, aby senior vyhledal někoho, kdo mu s nastavením pomůže.</p>	<p>relevantní</p> <p>U tištěných studijních opor není tolik možné měnit individuální vzhled opory. Díky množství míst pro vlastní záznamy a nákresy, je možné studijní oporu přizpůsobit pro konkrétního účastníka. Tím se studijní opora pro seniory stává velmi osobní a velmi snadno použitelnou. Přizpůsobení uživateli řešíme snadněji u webových stránek a dalších elektronických studijních opor, kde např. můžeme nastavit, aby si senior snadno upravil velikost písma apod.</p>
Spolupráce	<p>Ve vybraných aplikacích, které senioři skutečně v tabletech využívají, není možná žádná spolupráce. V aplikaci pro seniory není tato možnost potřeba.</p>	<p>nerrelevantní</p> <p>Senioři vyhledávají spíše individuální přístup, nemají zájem o spolupráci, proto studijní opory je vhodné zaměřovat spíše na práci jednotlivce.</p>
Sdílení	<p>Je třeba se zamyslet, zda je nutné výsledek z aplikace vůbec sdílet. Senioři touhu sdílet své úspěchy s ostatními nemají. Často vůbec nechápou smysl, proč výsledek sdílet. Neplatí to však u fotografií, kde je naopak zajímavá pouze to, jak pořízenou fotografii zaslat příbuzným e-mailem.</p>	<p>relevantní (částečně)</p> <p>Senioři nemají velký zájem sdílet navzájem výsledky své práce apod. Důležitý je pro ně ale kontakt s lektorem. Proto je vhodné, když je ve studijní opoře zařazen kontakt na lektora, prostor pro zápis dotazů pro lektora apod.</p>
Dostupnost nápovědy	<p>Dostupnost nápovědy má pro seniory obrovský význam. I v případě, že jsou v práci s aplikací zaškoleni, mohou postup zapomenout a je vhodné, když si jej mohou rychle díky nápovědě připomenout.</p> <p>Často se stává, že se senioři bojí nápovědu použít. V ideálním případě by aplikace při prvním spuštění (a třeba i opakovaně po několika spuštěních) seniorům měla připomenout, jak aplikaci používat.</p>	<p>relevantní</p> <p>Pro nápovědu ve studijní opoře je ideální využití "nejčastějších otázek". Je možné již na dané otázky rovnou sepsat i odpovědi, nebo naopak mít připravené otázky a na konkrétní odpovědi si přímo při prezenčním setkání společně odpovědět. Senior si tak může napsat odpovědi svými vlastními slovy tak, aby tomu sám rozuměl.</p>

Cena aplikace	Většina seniorů se zcela děsí představy, že by někomu sděloval číslo kreditní karty. Aby aplikaci senioři chtěli alespoň vyzkoušet, je nutné, aby byla dostupná zdarma. Pokud je aplikace seniorovi přínosem, je ochotný po vyzkoušení aplikaci zakoupit. Velkým problémem je platba kreditní kartou. Senioři se plateb na internetu bojí.	relevantní Pokud je téma studijní opory pro seniory přínosné, jsou ochotni za studijní oporu bez problémů zaplatit. Pokud dostanou studijní oporu zdarma, velmi si toho vážící a studijní oporu používají. Není to ale podmínkou.
---------------	--	---

Tabulka 2 - Zásady tvorby mobilních aplikací a studijních opor pro seniory

2 PRAKTICKÁ ČÁST - NÁVRH STUDIJNÍCH OPOR A JEJICH OVĚŘENÍ

Z výzkumného šetření v rámci bakalářské práce Specifika aplikací pro tablety určených pro seniory vyplynulo, že pro studium na Univerzitě třetího věku v kurzu Základní ovládání tabletu senioři postrádají tištěnou studijní oporu, případně další materiály, které by mohli využít pro opakování, procvičování a samostudium. Proto bylo v rámci řešení diplomové práce rozhodnuto o vytvoření návrhu tištěné studijní opory (ve formě pracovního sešitu) a doplňující multimediální studijní opory (ve formě webových stránek s videonávody).

V následující části diplomové práce je podrobně popsán prvotní návrh obou studijních opor. Vytvořené materiály byly v první fázi posouzeny experty na vzdělávání seniorů a vzdělávání seniorů v oblasti IT a poté pilotně ověřeny na Univerzitě třetího věku v Plzni a v Klatovech. Zpětná vazba získaná od expertů i účastníků Univerzity třetího věku posloužila k vylepšení materiálů do výsledné podoby. Sled postupných úprav studijní opory je dále rovněž podrobně popsán.

2.1 STUDIJNÍ OPORY PRO STUDIUM V KURZU ZÁKLADNÍ OVLÁDÁNÍ TABLETU PRO SENIORY

V následující části je podrobně popsána tištěná studijní opora a multimediální studijní opora pro cílovou skupinu seniorů. Tématem obou studijních opor je základní ovládání tabletu.

2.1.1 TIŠTĚNÁ STUDIJNÍ OPORA (PRACOVNÍ SEŠIT)

Studijní opora je navržena ve formátu A4 s orientací na šířku, což umožňuje použít velké písmo i dostatečně názorné a velké obrázky. Je připravená pro tisk oboustranně tak, aby výuková část byla nejčastěji na levé straně a na pravé straně je prostor pro vlastní poznámky. Opora je celobarevná pro příjemný pocit seniorů i přesnou vizualizaci barevnosti ikon základních aplikací tabletu apod. Celá opora je svázána plastovým hřbetem na levé straně. Jako první stránka je použita transparentní fólie a jako poslední stránku tvrdá čtvrtka pro větší trvanlivost i při zátěži.

Na titulní straně (Obr. 1) je umístěná motivující fotografie a prostor, kde si může senior svou oporu podepsat.

Obrázek 1 - titulní strana tištěné studijní opory

Další strana (Obr. 2) má informační charakter. Seznamuje seniory jak s tištěnou studijní oporou pracovat a jak materiál vznikl. Obsahuje také motivační fotografii seniorů, kteří na tabletu společně pracují.

JAK PRACOVAT S TOUTO PUBLIKACÍ?

Tento pracovní sešit je určen pro seznámení se základním ovládním tabletu s operačním systémem Android.

Dopisujte si vlastní poznámky a komentáře.

Poznamenejte si otázky pro lektora.

Materiál vznikl na Západočeské univerzitě v Plzni v roce 2019 jako výstup diplomové práce a studijní opora pro Univerzitu třetího věku.

Autor: Bc. Jan Topinka

Obrázek 2 - druhá strana tištěné studijní opory

Třetí strana (Obr. 3) tištěné studijní opory je připravena jako podklad pro diskusi realizovanou v rámci prezenční výuky. Dotykové zařízení je pro řadu seniorů zcela novým fenoménem, proto je velmi důležité ujasnit si v úvodu kurzu, na co všechno se dá tablet využívat a jaké má možnosti. Z hlediska lektora je také potřeba vědět, jaká jsou očekávání

seniorů od tabletu, jaké jsou jejich individuální plány využívání zařízení. Společně s lektorem by proto měla v úvodu kurzu proběhnout moderovaná diskuze. Náměty z ní si mohou senioři zaznamenat do připraveného místa ve studijní opoře. Jako vizualizace vybraných možností tabletu jsou dole na stránce uvedeny ikony několika nejčastěji využívaných aplikací.

NA CO SE DÁ TABLET VYUŽÍT?

POZNAMENEJTE SI NÁMĚTY Z DISKUZE

Obrázek 3 - třetí strana tištěné studijní opory

Senioři se velmi často ztrácejí v odborných výrazech, či zkratkách v oblasti IT. Proto byl do studijní opory zařazen také minislovníček pojmů (Obr. 4). Možnost si připomenout základní pojmy je důležitá pro lepší orientaci během výkladu lektora. Také jim pomůže při různých situacích v rámci samostudia - např. když tablet komunikuje pouze heslovitě, často pouze anglicky a je nutné se rozhodnout, jak budou pokračovat. Často je porozumění jednotlivým výrazům i prostředkem pro snazší komunikaci s vnoučaty a rodinnými příslušníky při řešení problémů s mobilním zařízením.

MINISLOVNÍČEK POJMŮ

WIFI - bezdrátový internet	INTERNET - Celosvětová síť
WIFI FREE - připojení k internetu zdarma	FREE - zdarma
MOBILNÍ DATA - internet přes tel. operátora	ANTIVIR - aplikace pro zabezpečení tabletu
ONLINE - funkční internet	APLIKACE - program pro tablet nebo PC
OFFLINE - nefunkční internet	USB - typ konektoru pro připojení zařízení
BLUETOOTH - síť pro komunikaci do 10 metrů	FLASH DISK - úložiště pro přenos souborů
SIM KARTA - karta pro volání, mobilní internet	YOUTUBE - internetový portál s video obsahem
GMAIL - e-mail od firmy Google	FAKE - překlad "falešný", nepravdivý
E-MAIL - elektronická pošta	GPS - systém satelitů pro lokalizaci
PROHLÍŽEČ - internetový prohlížeč	OFFLINE MAPY - mapy stažené do tabletu
STYLUS - pero na ovládání tabletu	MOJE POLOHA - tablet lokalizuje vaši polohu

Obrázek 4 - minislovníček pojmů

Další stránka (Obr. 5) je připravená pro samostatné zamyšlení seniorů nad tím, co již s tabletem umí a jak ho ve svém běžném životě využívají. Do připraveného prostoru je možné, aby se senior zamyslel a napsal si, co již umí. Také je možné, aby si během kurzu své získané vědomosti doplnil a seznam se mu tak postupně zvětšoval. Druhá část je zaměřená na otázku, co nového se chce senior s tabletem naučit a proč se vlastně do kurzu přihlásil.

CO UŽ S TABLETEM UMÍM?

CO SE CHCI NAUČIT?

Obrázek 5 - co již s tabletem umím a co se chci naučit

Úvodní výuková část (Obr. 6) začíná stránkou věnovanou základnímu seznámení s tabletem a jeho částmi. Na stránce jsou popsány jednotlivé části tabletu, vysvětlena tlačítka pro ovládání hlasitosti a popsán konektor pro sluchátka. Také je znázorněno umístění zadního fotoaparátu. Díky velké pestrosti a rozmanitosti vzhledu prodávaných tabletů s operačním systémem Android jsou velké odlišnosti v množství a umístění různých tlačítek. Proto jsou ve studijní opoře části, které na tyto skutečnosti seniory upozorňují. Další výukové stránky se věnují těmto tématům - popis úvodní obrazovky a ovládacích tlačítek, popis ovládání dotykem a ovládání více prsty, popis vyvolání rychlého menu, popis klávesnice a psaní na tabletu. Jejich vzhled a rozložení je totožné.

Obrázek 6 - základní seznámení s tabletem

SEZNÁMENÍ S TABLETEM

Na první pohled se tablet skládá z velkého dotykového displeje (obr. 1) z přední strany. Kvalitního zadního fotoaparátu (obr.2) ze zadní strany. Po bližším prozkoumání objevíme na bocích tabletu otvor na připojení sluchátek (obr. 3) a pro přidání microSD karty (obr. 4) a tlačítka pro ovládání hlasitosti (obr. 5). Většina tabletů má také perforované díry pro reproduktory (obr.6).

ZAJÍMAVOST

U některých typů tabletů Samsung je běžné klasické (mačkácí) tlačítko. Je umístěno vždy z vrchní strany hned vedle displeje tabletu.

Pro samostatnou práci a velké využití studijní tištěné opory je u většiny stránek s výukovým obsahem umístěna část určená pro vlastní zápisky (Obr. 7) a poznámky seniorů k danému tématu. Senioři si velmi často zapisují a zakreslují, jak se daná úloha realizuje na jejich vlastním tabletu. Také si velmi často zapisují podrobné návody, aby si mohli jednotlivé postupy kdykoliv procvičit a zopakovat. Díky tomu tak budou mít stále vše pohromadě.

PROSTOR PRO ZÁPISKY

Obrázek 7 - prostor pro zápisky

V tištěné studijní opoře jsou také dvě stránky (Obr. 8), které se věnují testování již nabitých vědomostí během výuky a vlastní autoevaluaci z pohledu seniora. Stránka je rozdělena na otázky s výběrem ANO a NE a místo pro volnou odpověď či kresbu.

CO UŽ UMÍM?

ANO **NE**

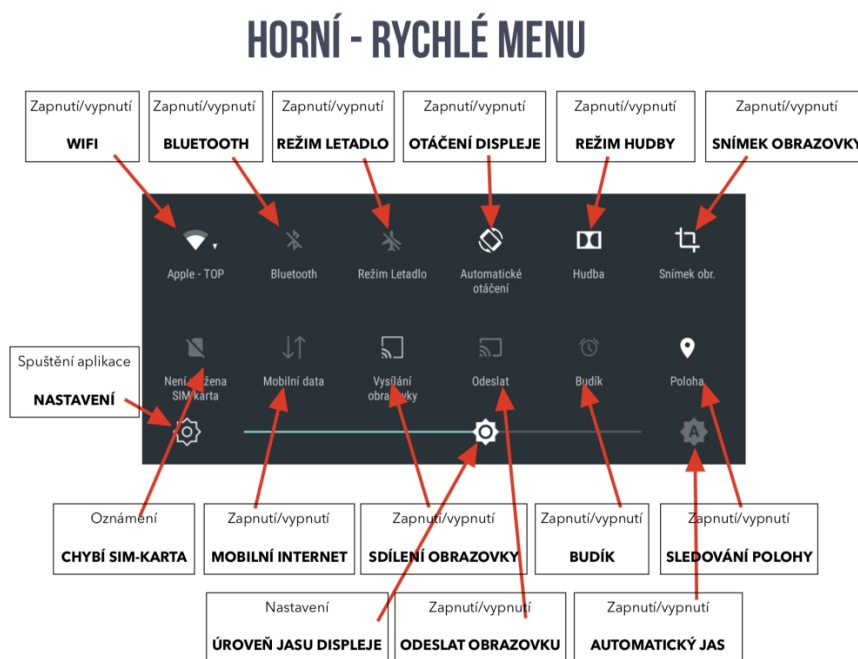
1. Zvládnou bez potíží ztlumit zvuk tabletu tak, aby tablet pouze vibroval?
2. Víím, jaký je rozdíl mezi hesly RESTARTOVAT a VYPNOUT.
3. Nakresli, jak vypadá ikonka HOME, ZPĚT a MENU.

Obrázek 8 - co už umím?

Několik dalších stran je věnováno popsání a vysvětlení práce s rychlým menu. V tištěné studijní opoře je nejprve přehledně znázorněno samotné rychlé menu (Obr. 9).

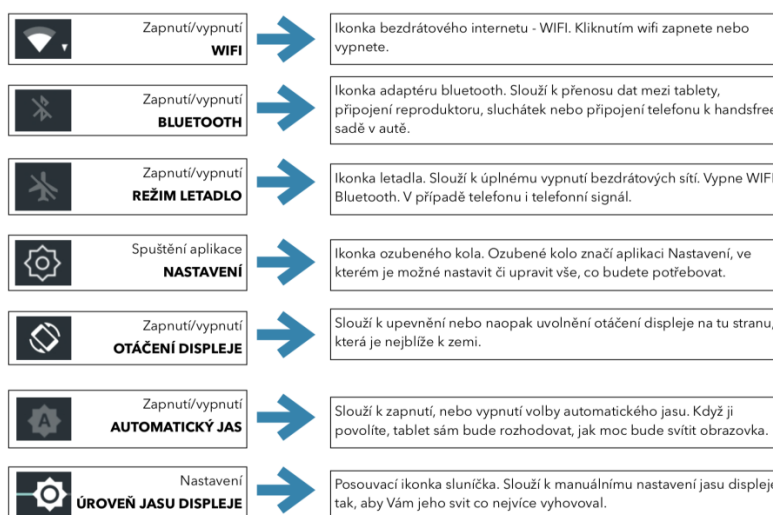
U jednotlivých ikoněk je také uvedeno, jakou funkci v menu má a zda pouze zapíná jednotlivé komponenty, nebo zda rovnou mění nastavení, či spouští aplikaci Nastavení.

Obrázek 9 - horní rychlé menu

Na dalších několika stranách jsou jednotlivé ikonky pečlivě popsány (Obr. 10) a je vysvětlen jejich význam a jejich funkce tak, aby se senioři jejich využití nebáli a mohli rychlé menu v běžném životě využít.

HORNÍ - RYCHLÉ MENU - VYSVĚTLENÍ POJMŮ

Obrázek 10 - rychlé menu - vysvětlení pojmů

V tištěné studijní opoře se dále výukový materiál věnuje popisu vybraných základních aplikací (Obr. 11), jenž jsou v tabletu nainstalovány již z “výroby”. Tištěná studijní opora se věnuje aplikaci Fotoaparát, aplikaci Hodiny, aplikaci Internetový prohlížeč, aplikace Čtečka QR kódu, aplikaci Gmail a aplikace Mapy. Vždy je výukový materiál tištěný na levé straně tak, aby bylo možné si na pravou stranu otevřené tištěné opory psát vlastní poznámky a postřehy.

APLIKACE FOTOAPARÁT

Aplikace je určena na fotografování a natáčení videí. Rozhraní aplikace je celkem přehledně rozděleno na hlavní ovládací prvky - tlačítko pro fotografování (č. 1), přepínací tlačítko kamery, fotoaparátu, panorama režimu, série fotografií, čtečky dokumentů (č. 2). Velmi používanou funkcí je možnost výběru předního nebo zadního fotoaparátu (č. 3). Poslední zachycenou fotografii je možné si prohlédnout kliknutím na čtvercový náhled (č. 4). Další možnosti jsou v nastavení (č.5), přiblížení, tzv. zoom (č. 6) a kurzor místa, kterou aplikace zaostří (č. 7).

Obrázek 11 - popis aplikace Fotoaparát

Ke konci tištěné studijní opory je také prostor pro časté otázky (Obr. 12). Otázky jsou vybrané ze zkušeností v kurzu Základního ovládání tabletů z předchozích let. Otázky nejsou vyplněny, stránka je koncipována tak, že jsou otázky připraveny na vyplnění s lektorem při prezenční výuce.

ČASTÉ DOTAZY

JAK PŘIPOJIT TABLET K WIFI (BEZDRÁTOVÝ INTERNET)?

JE LEPŠÍ TABLET VYPÍNAT NEBO JEJ JEN USPÁVAT?

CO MÁM DĚLAT, KDYŽ TABLET NEJDE ZAPNOUT?

CO MÁM DĚLAT, KDYŽ NEFUNGUJE INTERNET, ALE WIFI ANO?

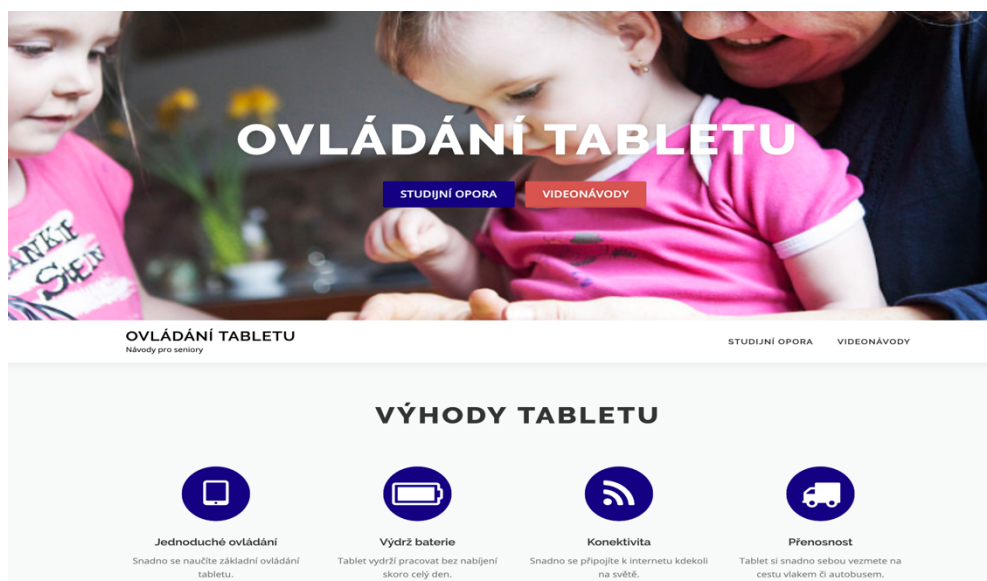
CO MÁM DĚLAT, KDYŽ V APLIKACÍCH ÚPLNĚ ZMIZÍ OVLÁDACÍ TLAČÍTKA?

JE NUTNÉ NA TABLET POŘÍDIT OCHRANNÉ SKLO A OBAL?

Obrázek 12 - časté dotazy

2.1.2 MULTIMEDIÁLNÍ STUDIJNÍ OPORA (WEBOVÉ STRÁNKY)

Multimediální studijní opora je navržena jako responzivní webové stránky. Úvodní stránka obsahuje stejnou fotografii jako je na tištěné fotografii pro snadnou identifikaci. Již v samotné fotografii jsou umístěny dva odkazy (viz obrázek 13). Na všech stránkách je také umístěná možnost přizpůsobení textových polí. Díky tomu je na celém webu možné zvětšit text tak, aby to co nejvíce vyhovovalo návštěvníkům a jejich individuálním potřebám.

Obrázek 13 - hlavní stránka multimediální studijní opory

Webové stránky se rozdělují na dvě části. Na část s vizualizací tištěné studijní opory (viz obrázek 14) a část věnovanou videonávodům. První část se věnuje vizualizaci tištěné studijní opory. Díky tomu je možné si ve studijní opoře velmi jednoduše listovat. Také je možné si vizualizaci zvětšit pro snadné prohlížení. Na stránce je dále umístěný odkaz ke stažení tištěné studijní opory ve formátu .pdf tak, aby bylo možné si oporu vytisknout v domácích podmínkách.

OVLÁDÁNÍ TABLETU

Návody pro seniory

STUDIJNÍ OPORA

VIDEONÁVODY

STUDIJNÍ OPORA

Studijní opora připravená ke stažení

Obrázek 14 - vizualizace tištěné studijní opory

Druhá část webových stránek je určena pro prezentaci vytvořených videonávodů k základnímu ovládání tabletu. Stránka (viz obrázek 15) je velmi jednoduše navržena tak, že obsahuje 10 videonávodů za sebou. Obsah videonávodů je umístěný na serveru Youtube. Přehrávání videí je tak komfortní a nejsou žádné problémy s kompatibilitou videonávodů na prohlížených zařízeních.

OVLÁDÁNÍ TABLETU

Návody pro seniory

STUDIJNÍ OPORA

VIDEONÁVODY

VIDEONÁVODY

ZAPNUTÍ A VYPNUTÍ TABLETU

Obrázek 15 - část s video návody ovládání tabletu

2.2 POSOUZENÍ STUDIJNÍCH OPOR EXPERTY

Pro zajištění kvality studijních opor a zejména jejich vhodnosti pro cílovou skupinu seniorů byly všechny připravené materiály podrobeny recenzi ze strany expertů na práci se seniory. V této kapitole je popsáno, jak recenzní řízení probíhalo a s jakým výsledkem.

2.2.1 PRŮBĚH RECENZNÍHO ŘÍZENÍ

Začátkem roku 2019 proběhlo hodnocení připravených studijních opor pěti vybranými experty se zkušenostmi se vzděláváním seniorů v oblasti IT v rámci Univerzity třetího věku a kurzů Celoživotního vzdělávání. Konkrétně byli o spolupráci požádáni tito experti:

- Mgr. Magdalena Edlová, Dis (vedoucí oddělení Univerzita třetího věku ZČU a prezidentka Asociace univerzit třetího věku ČR)
- Alena Klimentová (administrátorka Univerzity třetího věku ZČU)
- Ing. Pavel Vondráček (ředitel Úhlava o.p.s., koordinátor pobočky Univerzity třetího věku ZČU v Klatovech)
- Ing. Karel Rejthar (lektor kurzů zaměřených na oblast ICT včetně kurzů pro seniory)
- Mgr. Miloslav Khas (lektor kurzů zaměřených na oblast ICT včetně kurzů pro seniory)

Experti byli vybráni pro svou kvalifikaci a zkušenosti se vzděláváním seniorů na Univerzitě třetího věku a také z dalších kurzů celoživotního vzdělávání tak, aby jejich recenze byla co nejobjektivnější a vycházela z praktických zkušeností z výuky seniorů.

Každý z expertů obdržel k recenzi tištěnou studijní oporu (pracovní sešit) a odkaz na multimediální studijní oporu (webové stránky). Po prostudování studijní opory byly pro experty připraveny dotazníky, které zjišťovaly kvalitu studijních opor z různých úhlů pohledu. Dotazníky byly expertům rozeslány e-mailem v elektronické podobě (dokument Word). Vyplněné dotazníky zaslali experti obratem e-mailem zpět.

Otázky dotazníku zaměřeného na kvalitu tištěné studijní opory byly inspirovány předchozím výzkumem realizovaným na Fakultě strojní, kde byly studenty magisterského studia hodnoceny e-booky (Bureš, Příbáň, Rohlíková, 2014). Pro účely tohoto šetření byly některé otázky původního dotazníku vyřazeny, některé upraveny a některé doplněny. Vznikl dotazník, který obsahuje 9 uzavřených otázek a 4 otevřené otázky. Hodnoceny byly aspekty obsahové, jazykové i metodické, experti byli také požádáni o náměty a tipy k vylepšení či doplnění opory.

Výsledky zpětné vazby od expertů a jejich některé věcné připomínky také budou využity při finální úpravě tištěné studijní opory Základního ovládní tabletu. Experti sestavili recenzi připravené multimediální studijní opory, kde hodnotili vhodnost a názornost video návodů pro seniory.

Hodnocení multimediální studijní opory (webové stránky s video návody) se uskutečnilo dotazníkem o dvou otázkách. V první otázce v tabulce experti označili na pětibodové škále u deseti video návodů vhodnost jednotlivých video návodů pro seniory. Druhá otázka byla řešena jako volné pole pro uvedení konkrétních připomínek a námětů ke zlepšení multimediální studijní opory.

2.2.2 ZPĚTNÁ VAZBA ZE STRANY EXPERTŮ A ÚPRAVA STUDIJNÍCH OPOR

V této podkapitole nyní nejdříve podrobně popíšeme, jak experti hodnotili tištěnou studijní oporu a poté multimediální studijní oporu.

První tři otázky dotazníku věnovaného tištěné studijní opoře se zaměřovaly na vlastní text studijní opory.

K otázce č. 1 "Text studijní opory považuji za..." dva z expertů uvedli, že pro ně byl text **velmi srozumitelný** (40 %, tj. 2 experti), tři experti uvedli, že byl pro ně text **srozumitelný** (60 %, tj. 3 experti).

K otázce č. 2 "Text studijní opory považuji pro seniory za..." jeden expert napsal, že pro něj byl **velmi podrobný** (20 %, tj. 1 expert), ostatní experti uvedli, že byl pro ně text **podrobný** (80 %, tj. 4 experti).

K otázce č. 3 "Po jazykové stránce považuji studijní oporu za adekvátní" většina expertů zmínila **určitě ano** (60 %, tj. 3 experti), 2 experti uvedli **spíše ano** (40 %, tj. 2 experti).

K otázce č. 4, zda experti “považují použité obrázky pro seniory za názorné a dostačující” většina expertů uvedla **ano, velmi** (60 %, tj. 3 experti), dva experti uvedli **ano** (40 %, tj. 2 experti), obrázky byly dostačující.

Další dvě otázky byly směřovány na kontrolní otázky.

K otázce č. 5 “Považujete kontrolní otázky zařazené do studijní opory pro seniory za vhodné?” většina expertů označila **ano, velmi** (80 %, tj. 4 experti), 1 expert označil **ano** (20 %, tj. 1 expert).

K otázce č. 6 “Považujete kontrolní otázky zařazené do studijní opory pro seniory za dostačující?” experti uvedli **ano, velmi** (40 %, tj. 2 experti), 2 experti uvedli **ano** (40 %, tj. 2 experti) a 1 expert uvedl **spíše ne** (20 %, tj. 1 expert).

Výklad dané problematiky ve studijní opoře byl řešen v otázce č. 7 a většina expertů napsala, že jej považuje za **velmi názorný** (60 %, tj. 3 experti), 2 experti napsalo **názorný** (40 %, tj. 2 experti).

Další dvě otázky byly zaměřené obecně na celkový dojem ze studijní opory.

Na otázku č. 8 “Studijní opora je podle mého názoru pro seniory...” dva experti uvedli **velmi přehledná** (40 %, tj. 2 experti), 3 experti uvedli **přehledná** (60 %, tj. 3 experti).

Na otázku č. 9 “Podle mého názoru je prostor pro poznámky?” všichni experti označili **zcela dostačující** (100 %, tj. 5 expertů).

U volné otázky č. 10 “Co byste ve studijní opoře ještě doplnil/a, vypustil/a nebo změnil/a” experti napsali:

- Doplnit na úvod místo pro jméno účastníka kurzu
- Přidat do opory více místa pro poznámky ke každé kapitole

- Zvětšit text

U volné otázky č. 11 "Zde prosím uveďte pojmy, které se objevovaly ve studijní opoře a které se domníváte, že by bylo vhodné seniorům dovysvětlit. Případně doplňte, které pojmy ve studijní opoře podle Vašeho názoru chyběly" experti uvedli následující pojmy:

- SIM karta
- Antivir
- Online
- Offline
- Fake

U předposlední volné otázky č. 12 "Uveďte prosím aplikace, které by bylo potřeba dle Vašeho názoru do studijní opory doplnit" experti navrhli následující aplikace:

1. Fotoaparát
2. Čtečka QR kódu
3. Mapy

V závěrečné volné otázce dotazníku k tištěné studijní opoře uvedené jako "Prostor pro připomínky, názory, komentáře vzkazy:" uvedli experti následující:

- Publikaci pro výuku vítám. Je vidět snaha o aktivní přístup a zapojení posluchače do práce v hodině.
- Moc hezky zpracováno.
- Rád bych ocenil velikost opory, přehlednost textu, místo pro poznámky, náznaky sebehodnocení.

Hodnocení jednotlivých videonávodů zařazených do multimediální studijní opory je uvedeno v tabulce 3. Hodnocení jednotlivých expertů se na každém řádku tabulky zobrazuje jako jeden bod.

Hodnocení multimediální studijní opory experty

	1	2	3	4	5
Video č.1					5
Video č.2					5
Video č.3					5
Video č.4					5
Video č.5				2	3
Video č.6					5
Video č.7					5
Video č.8				2	3
Video č.9					5
Video č.10					5

Tabulka 3 - Hodnocení multimediální studijní opory ze strany expertů

Dále experti uvedli několik volných vyjádření týkajících se multimediální studijní opory:

- videa jsou dobře koncipována, možná až moc krátká, aby si senioři mohli vše vyzkoušet
- oceňují kvalitu nahrávky (stručnost, srozumitelnost i technické zpracování)
- hezky zpracovaná opora, kterou bude možné v budoucnu snadno aktualizovat

Díky získaným informacím a mnoha podnětným nápadům ze strany expertů byla tištěná studijní opora před pilotním ověřením upravena a obohacena konkrétně takto:

- byl přidán celkový obsah tištěné opory
- minislovníček byl seřazen dle abecedy
- byly doplněny tyto pojmy: PIN kód, MicroSD karta
- byla doplněna následující aplikace: Čtečka QR kódu

Multimediální studijní opora byla před pilotním ověřením upravena takto:

- Na webové stránky byla doplněna i kompletní elektronická verze tištěné studijní opory.

- Byl upraven mluvený komentář u videa č. 4 a č. 8. Komentář byl v obou případech původně natočený s drobným přeréknutím.

Některé připomínky expertů nebyly zapracovány. Především se jednalo o návrhy pojmů a aplikací, které by již příliš studijní oporu rozšiřovaly. S ohledem na rozsah studijní opory a její zaměření skutečně jen k základnímu ovládnutí tabletu pro začátečníky je třeba volit raději méně témat a další obsah spíše plánovat do studijní opory pro pokročilé.

2.3 PILOTNÍ OVĚŘENÍ STUDIJNÍCH OPOR NA UNIVERZITĚ TŘETÍHO VĚKU

2.3.1 METODIKA PRAKTICKÉ ČÁSTI A PRŮBĚH PILOTNÍHO OVĚŘENÍ

Po zapracování zpětné vazby od expertů bylo přistoupeno k pilotnímu ověření studijních opor na Univerzitě třetího věku Západočeské univerzity v Plzni, a to na dvou pobočkách v Plzni a v Klatovech. Prezenční výuka probíhala vždy 1x za 14 dnů na dobu 90 minut. Na obou pobočkách, kde pilotní ověření probíhalo, je lektorem základního ovládnutí tabletu pro seniory autor diplomové práce. V kurzech Základního ovládnutí tabletu mají senioři vlastní tablety s operačním systémem Android.

Ověření probíhalo v měsíci březnu 2019 a zúčastnilo se ho 8 účastníků Univerzity třetího věku v Plzni a 23 účastníků v Klatovech. Studijní opory byly ve výuce používány po dobu čtyř týdnů jako doplňující a podkladový materiál a senioři byli vyzváni, aby je využívali i pro samostudium a individuální procvičování praktických dovedností ovládnutí tabletu doma.

Lektorské poznámky z pilotního ověření:

Při samotném začátku pilotního ověření bylo velmi zajímavé, jak seniory velmi potěšila zpráva, že budou mít svou vlastní tištěnou studijní oporu na základní ovládnutí tabletu. Většina účastníků kurzu se hned s radostí dala do prohlížení studijní opory. Po ubezpečení, že je již studijní opora jen jejich, si nadšeně na první straně studijní opory podepsali. Nesmírně je potěšilo, že budou moci jednoduchý manuál pro základní ovládnutí tabletu mít vždy po ruce. Po prvotním prozkoumání tištěné studijní opory jsme si vysvětlili všechny části studijní opory tak, aby bylo možné studijní oporu začít hned používat. Velmi potěšující byl fakt, že při dalších hodinách je nadšení ze studijní opory neopouštělo. Již na druhé hodině měla většina připravené nějaké otázky na lektora a napsané poznámky přímo ve studijní opoře. Senioři si pochvalovali, že nyní mohou veškeré zápisky psát do připravené

opory a mít tak všechny informace na jednom místě. Také je potěšil formát tištěné studijní opory, velikost textu i grafické zpracování. Během celého pilotního ověření se objevovaly pozitivní ohlasy a různé nápady, jak studijní opory obohatit. Aby senioři mohli vyzkoušet také multimediální studijní oporu, využili popis u aplikace pro čtení QR kódů. Jednoduchým načtením QR kódu se mohli seznámit s natočenými video návody.

V Plzni i v Klatovech byly reakce účastníků Univerzity třetího věku na studijní opory téměř shodné a velmi pozitivní. Je zřejmé, že pro své procvičování budou využívat zejména tištěnou studijní oporu. Připravená multimediální opora je ohromila, několik účastníků přímo slovně vyjádřilo, jak si váží toho, že se někdo vůbec zabývá tím, aby pro ně tak pěkné materiály připravil.

2.3.2 CHARAKTERISTIKA ÚČASTNÍKŮ PILOTNÍHO OVĚŘENÍ

Pilotního ověření se zúčastnilo **31** respondentů z toho **26** žen (**83,87** % respondentů) a **5** mužů (**16,13** % respondentů). Toto rozložení v podstatě odpovídá poměru zastoupení obou pohlaví mezi účastníky Univerzity třetího věku ZČU, kde v akademickém roce 2018 - 2019 studuje 1597 žen (83,1 %) a 327 mužů (16,9 %). Průměrný věk respondentů byl **70,5** let, nejmladší respondent uvedl věk **59** let a nejstarší **87** let.

2.4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ - ZPĚTNÁ VAZBA OD ÚČASTNÍKŮ PILOTNÍHO OVĚŘENÍ

2.4.1 PRŮBĚH VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Na závěr pilotního ověření byli senioři požádáni o vyplnění dotazníků, které byly velmi podobné jako dotazníky použité při recenzním řízení ze strany expertů. Text dotazníků byl jen mírně upraven pro cílovou skupinu a bylo přidáno několik otázek. Do dotazníku týkajícího se tištěné studijní opory bylo zařazeno 14 uzavřených a 4 otevřené otázky.

Otázky dotazníku se dají rozdělit do několika oblastí. První ze sledovaných oblastí je zaměřená na samotný studijní text. Sleduje srozumitelnost studijního textu, podrobné vysvětlení problematiky a zjišťuje, jak složitý je text po jazykové stránce. Další část zjišťuje vizuální provedení studijní opory a vhodnost použitých obrázků. Pokračuje část otázek věnujících se autoevaluaci a otázce na názornost studijních materiálů. Poté následují otázky, které zjišťují, zda je opora pro seniory vhodná a zda pro ně její obsah bude přínosný a přehledný. Také zjišťují, zda je v tištěné studijní opoře dost místa pro poznámky a vlastní

zápisky. Poslední částí je několik otevřených otázek, připravených pro konstruktivní nápady na vylepšení a úpravu tištěné studijní opory.

Dotazník zaměřený na hodnocení multimediální studijní opory byl shodný s dotazníkem pro experty a obsahoval jednu otázku, kde v tabulce senioři označili na pětibodové škále u deseti video návodů vhodnost a použitelnost pro jejich studium a druhou otázku s polem pro volné vyjádření.

Dotazníky byly distribuovány v tištěné podobě během prezenčního kurzu na Univerzitě třetího věku, účastníci kurzu je na místě vyplnili a odevzdali lektorovi. Další zpracování dat proběhlo pomocí nástrojů Google.

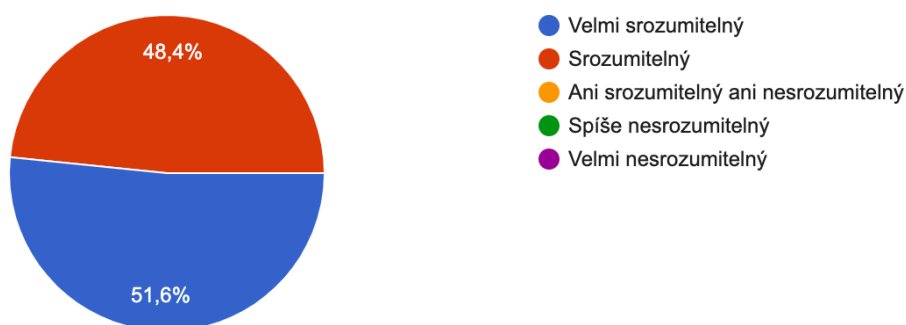
2.4.2 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V dotazníku zaměřeném na hodnocení kvality tištěné studijní opory respondenti uváděli následující informace.

Na otázku č. 1 - "Text studijní opory byl pro mne:" větší polovina respondentů uvedla, že pro ně byl "velmi srozumitelný" (**51,6 %**, tj. **16** respondentů), menší polovina uvedla, že byl pro ně text "srozumitelný" (**48,4 %**, tj. **15** respondentů).

Text studijní opory byl pro mne:

31 odpovědí

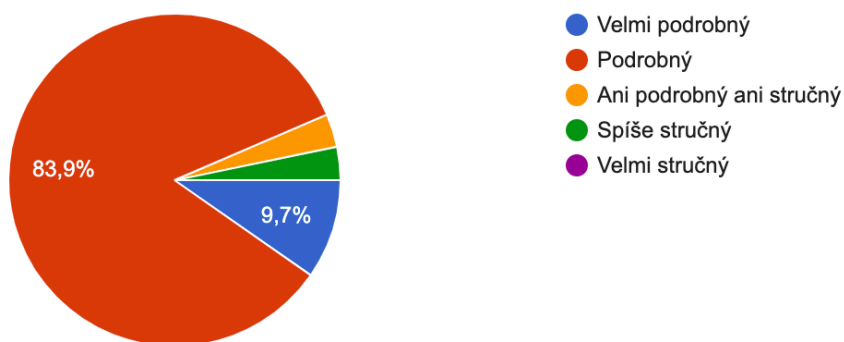
Obrázek 16 - Otázka - Text studijní opory byl pro mne:

Na otázku č. 2 - "Text studijní opory byl podle mého názoru:" několik respondentů uvedlo, že pro ně byl "velmi podrobný" (**9,7 %**, tj. **3** respondentů), nejvíce respondentů uvedlo, že

byl pro ně text "podrobný" (**83,9 %**, tj. **26** respondentů). Jeden respondent uvedl, že pro něj nebyl text studijní opory "ani podrobný, ani stručný" (**3,2 %**, tj. **1** respondent) a také jeden respondent uvedl, že byl text studijní opory "spíše stručný" (**3,2 %**, tj. **1** respondent).

Text studijní opory byl podle mého názoru:

31 odpovědí

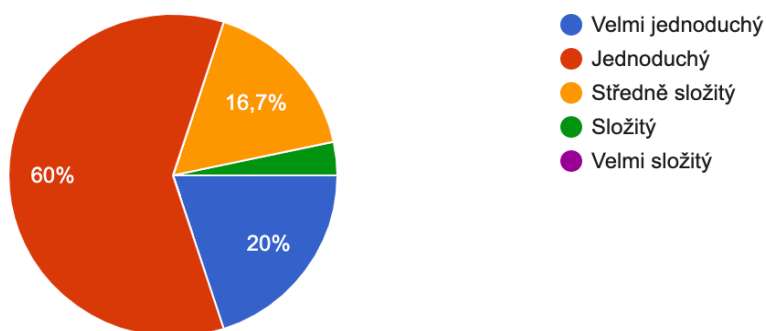

Obrázek 17 - Otázka - Text studijní opory byl podle mého názoru?

Na otázku č. 3 - "Po jazykové stránce byl text studijní opory:" několik respondentů uvedlo, že pro ně byl "velmi jednoduchý" (**20 %**, tj. **6** respondentů), největší skupina respondentů uvedla, že byl pro ně byl text studijní opory "jednoduchý" (**60 %**, tj. **18** respondentů). Další skupina respondentů uvedla, že pro ně byl text studijní opory "středně složitý" (**16,7 %**, tj. **5** respondentů) a pro jednoho respondenta, byl text "složitý" (**3,3 %**, tj. **1** respondent). Jeden respondent vůbec na otázku neodpověděl.

Po jazykové stránce byl text studijní opory:

30 odpovědí

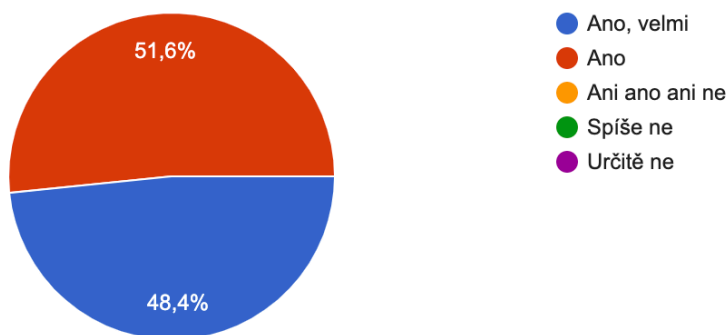

Obrázek 18 - Otázka - Po jazykové stránce byl text studijní opory?

Na otázku č. 4 - "Považujete použité obrázky za názorné a dostačující?" téměř polovina respondentů uvedla "ano, velmi" (**48,4 %**, tj. **15** respondentů), a větší polovina respondentů uvedla "ano" (**51,6 %**, tj. **16** respondentů), obrázky byly dostačující.

Považujete použité obrázky za názorné a dostačující?

31 odpovědí

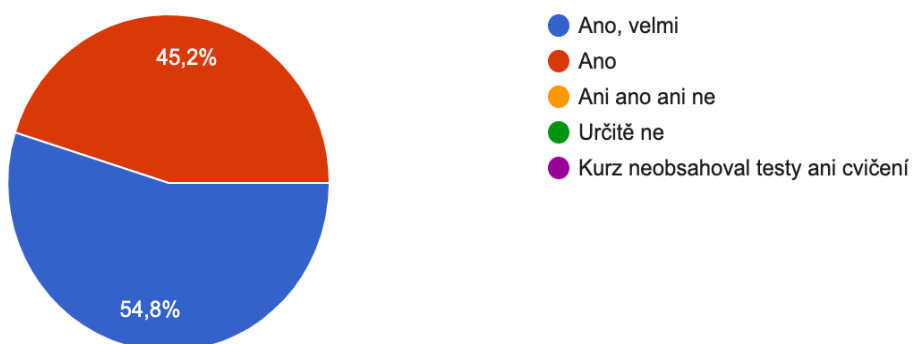

Obrázek 19 - Otázka - Považujete použité obrázky za názorné a dostačující?

Na otázku č. 5 - "Považujete kontrolní otázky zařazené do studijní opory za vhodné?" větší polovina respondentů uvedla "ano, velmi" (**54,8 %**, tj. **17** respondentů), menší polovina respondentů uvedla "ano" (**45,2 %**, tj. **14** respondentů).

Považujete kontrolní otázky zařazené do studijní opory za vhodné?

31 odpovědí

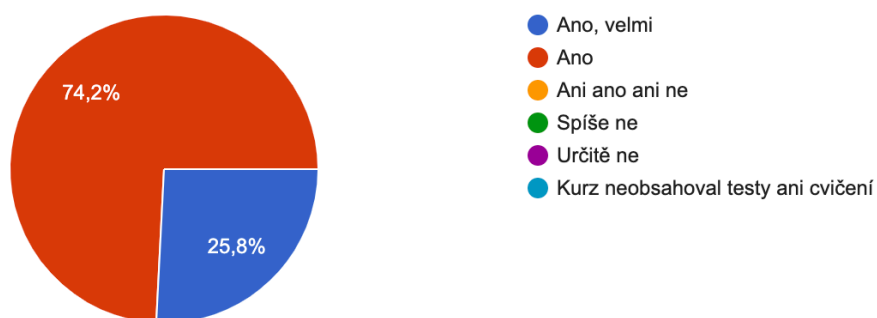

Obrázek 20 - Otázka - Považujete kontrolní otázky zařazené do studijní opory za vhodné?

Na otázku č. 6 - "Považujete kontrolní otázky zařazené do studijní opory za dostačující?" několik respondentů uvedlo "ano, velmi" (**25,8 %**, tj. **8** respondentů), větší skupina respondentů uvedla "ano" (**74,2 %**, tj. **23** respondentů).

Považujete kontrolní otázky zařazené do studijní opory za dostačující?

31 odpovědí

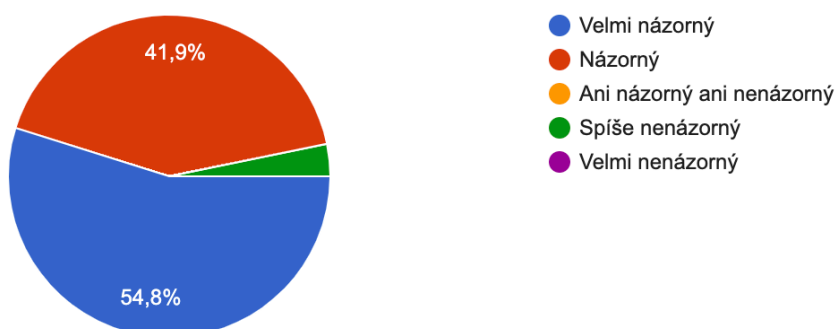

Obrázek 21 - Otázka - Považujete kontrolní otázky zařazené do studijní opory za dostačující?

Na otázku č. 7 - "Výklad dané problematiky byl:" většina respondentů uvedla "velmi názorný" (**54,8 %**, tj. **17** respondentů), druhá největší skupina respondentů uvedla "názorný" (**41,9 %**, tj. **13** respondentů) a jeden respondent uvedl "spíše nenázorný" (**3,2 %**, tj. **1** respondent).

Výklad dané problematiky byl:

31 odpovědí

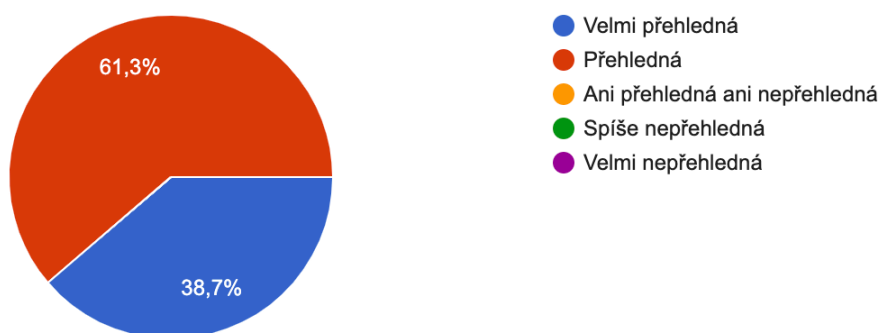

Obrázek 22 - Otázka - Výklad dané problematiky byl?

Na otázku č. 8 - "Studijní opora byla pro mne:" menší polovina respondentů uvedla "velmi přehledná" (**38,7 %**, tj. **12** respondentů), větší polovina respondentů uvedla "přehledná" (**61,3 %**, tj. **19** respondentů).

Studijní opora byla pro mne:

31 odpovědí

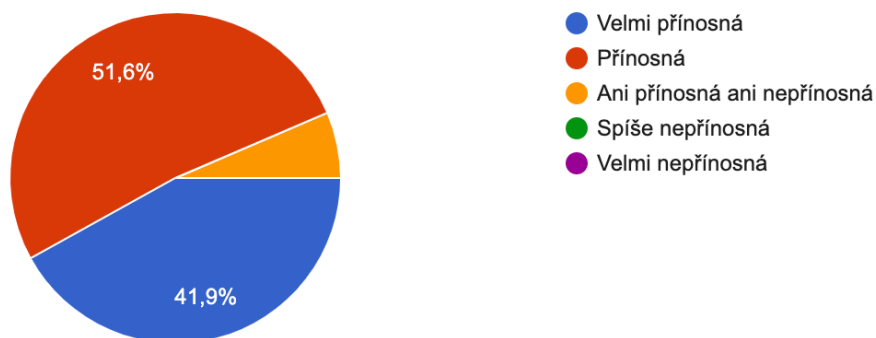

Obrázek 23 - Otázka - Studijní opora byla pro mne:

Na otázku č. 9 - "Celkově byla studijní opora pro mne:" menší skupina respondentů uvedla "velmi přínosná" (**41,9 %**, tj. **13** respondentů), větší skupina respondentů uvedla "přínosná" (**51,6 %**, tj. **16** respondentů). Pro nejmenší skupinu respondentů nebyla studijní opora "ani přínosná, ani nepřínosná" (**6,5 %**, tj. **2** respondentů)

Celkově byla studijní opora pro mne:

31 odpovědí

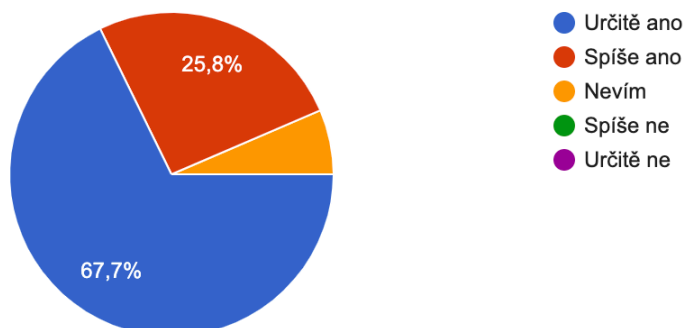

Obrázek 24 - Otázka - Celkově byla studijní opora pro mne:

Na otázku č. 10 - "Zvolil/a byste po nynějších zkušenostech pro své další studium stejně zpracované studijní materiály?" většina respondentů uvedla "určitě ano" (**67,7 %**, tj. **21** respondentů), další skupina uvedla "spíše ano" (**25,8 %**, tj. **8** respondentů) a nejmenší skupina uvedla "nevím" (**6,5 %**, tj. **2** respondentů).

Zvolil/a byste po nyníšších zkušenostech pro své další studium stejně zpracované studijní materiály?

31 odpovědí

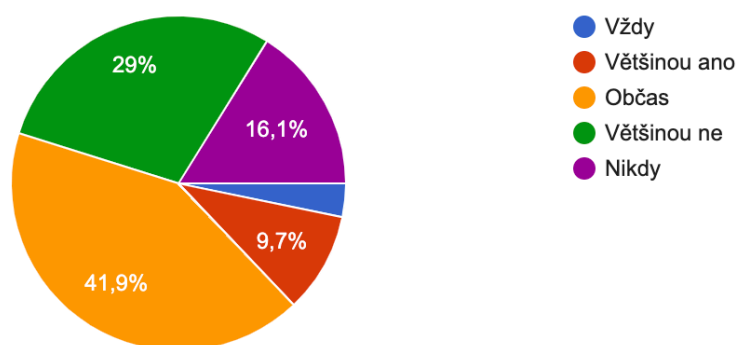

Obrázek 25 - Otázka - Zvolil/a byste po nyníšších zkušenostech pro své další studium stejně zpracované studijní materiály?

Na otázku č. 11 - "Potřeboval/a jste při studiu se studijní oporou cizí pomoc nebo radu?" jeden respondent uvedl "vždy" (3,2 %, tj. 1 respondent), několik respondentů uvedlo "většinou ano" (9,7 %, tj. 3 respondentů), největší skupina respondentů uvedla "občas" (41,9 %, tj. 13 respondentů), předposlední skupina respondentů uvedla "většinou ne" (29 %, tj. 9 respondentů) a poslední skupina respondentů uvedla "nikdy" (16,1 %, tj. 5 respondentů)

Potřeboval/a jste při studiu se studijní oporou cizí pomoc nebo radu?

31 odpovědí

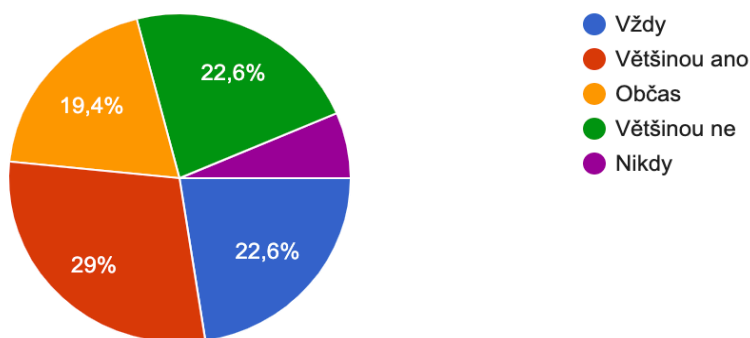
Obrázek 26 - Otázka - Potřeboval/a jste při studiu se studijní oporou cizí pomoc nebo radu?"

Na otázku č. 12 - "Psal/a jste si při studiu se studijní oporou poznámky?" několik respondentů uvedlo "vždy" (22,6 %, tj. 7 respondentů), největší skupina respondentů uvedla "většinou ano" (29 %, tj. 9 respondentů). Další skupina respondentů si zapisuje

poznámky "občas" (**19,4 %**, tj. **7** respondentů), někteří respondenti odpověděli "většinou ne" (**22,6 %**, tj. **7** respondentů), a zbývající respondenti odpověděli "nikdy" (**6,5 %**, tj. **2** respondenti).

Psal/a jste si při studiu se studijní oporou poznámky?

31 odpovědí

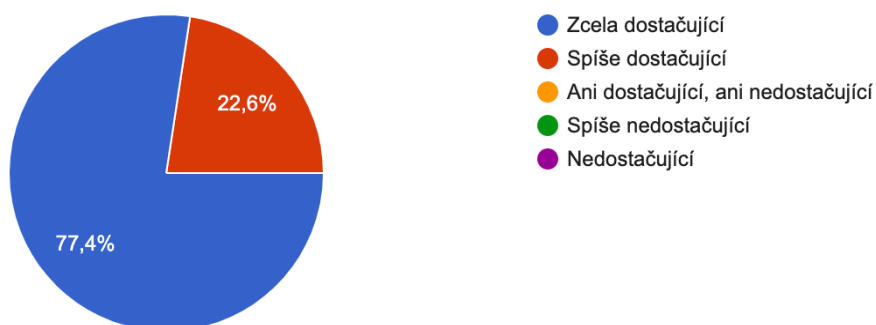

Obrázek 27 - Otázka - Psal/a jste si při studiu se studijní oporou poznámky?

Na otázku č. 13 - "Prostor pro poznámky byl?" většina respondentů uvedla "zcela dostačující" (**77,4 %**, tj. **24** respondentů), ostatní respondenti uvedli "spíše dostačující" (**22,6 %**, tj. **7** respondentů).

Prostor pro poznámky byl?

31 odpovědí

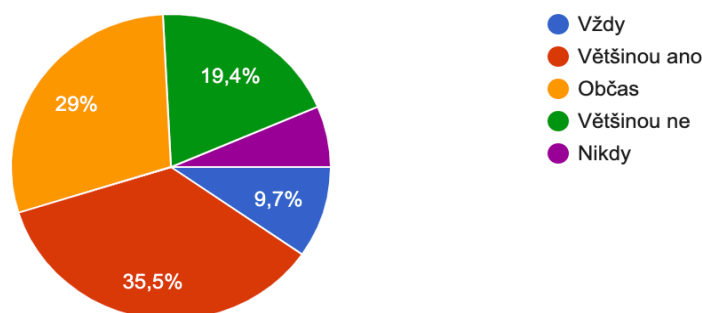
Obrázek 28 - Otázka - Prostor pro poznámky byl?

Na otázku č. 14 - "Zapisoval/a jste si při studiu se studijní oporou poznámky přímo do studijní opory?" několik respondentů uvedlo "vždy" (**9,7 %**, tj. **3** respondentů), početnější skupina seniorů uvedla "většinou ano" (**35,5 %**, tj. **11** respondentů), další skupina respondentů uvedla "občas" (**29 %**, tj. **9** respondentů) 6 respondentů uvedlo "spíše ne"

(19,4 %, tj. 6 respondentů) a zbývající 2 respondenti uvedli "nikdy" (6,5 %, tj. 2 respondentů).

Zapisoval/a jste si při studiu se studijní oprou poznámky přímo do studijní opory?

31 odpovědí

Obrázek 29 - Otázka - Zapisoval/a jste si při studiu se studijní oprou poznámky přímo do studijní opory?

Na volnou otázku č. 15 - "Co byste ve studijní opoře ještě doplnil/a, vypustil/a nebo změnil/a:". Pro zjištění, co by senioři ve studijní opoře přidali, vypustili nebo změnili byla použita otevřená otázka a respondenti doplnili pestrou paletu odpovědí:

- Neměnila bych - mám ráda jednoduchost.
- Nevím.
- Aplikace YouTube.
- Nemám připomínek.
- NIC, byla vyhovující.
- Vypustila bych - nakreslení obrazovky, přehled aplikací - doplnit něco trochu k nastavení tabletu.
- Předem upozornit případné zájemce na typ tabletu, který bude vhodný (alespoň druh), když si jej budou kupovat.
- Vyzkoušet QR kód.
- Myslím, že bylo vše dostačující.
- Zda by bylo možno fotografie ukládat dle jejich tématu např. rodina, příroda, dovolená.
- Ukládání na externí disk. Aplikace Bluetooth - konkrétní použití.
- Výklad byl podáván zajímavou formou.

Na volnou otázku č. 16 - "Zde prosím uveďte pojmy, které se objevovaly ve studijní opoře a které potřebujete ještě dovysvětlit:". Na otázku odpovídali respondenti spíše málo aktivně, objevilo se pár pojmů a několik informací, kterým nerozumí a je vhodné je do studijní opory doplnit:

- Pojmy jsou dobře vysvětleny.
- Informace byla poučná a podrobná.
- Vše je dostatečně vysvětleno.
- Čtečka QR kódu.
- Nevím, na co bych se měl dotazovat.
- Vše přehledné.

Na volnou otázku č. 17 - "Uveďte prosím aplikace, které by bylo potřeba do studijní opory doplnit:" uvedli pouze někteří senioři následující aplikace:

- snad FOTOGALERIE - ALBUM
- Facebook, Twitter...
- Dle mého názoru jsou aplikace jako pro mě začátečníka určitě dostačující, ale musím se hodně učit (což je dobré).
- Widgety, Bluetooth, Streetview, prohlížeč VLC- přehrávání videí.
- Nevím.
- Skype, Viber, Whats Up

V závěrečné volné otázce dotazníku k tištěné studijní opoře uvedené jako "Prostor pro připomínky, názory, komentáře vzkazy:" využili pouze někteří senioři. Ti uvedli následující:

- Uvést možnosti opravy chybného úkonu (oprava psaná apod.)
- Děkuji za „Základní ovládání tabletu" je velice dobře a jednoduše pochopitelný.
- Jsem spokojená.
- Napsala bych celkový obsah a očíslovala stránky.
- Potřebujeme pokračující kurz.
- Výborný kurz, lektor obětavý, srozumitelný výklad, prostě 4****
- Chtěl bych v tomto kolektivu pokračovat.
- Děkujeme za péči.
- Ráda bych se vzdělávala dál pro pokročilé.

Hodnocení jednotlivých video návodů zařazených do multimediální studijní opory ze strany seniorů je uvedeno v tabulce 3. Hodnocení jednotlivých seniorů se na každém řádku tabulky promítá jako jeden bod.

Hodnocení multimediální studijní opory

	1	2	3	4	5
Video č.1			1	8	22
Video č.2			1	10	20
Video č.3			1	6	24
Video č.4			3	6	22
Video č.5				5	26
Video č.6				5	26
Video č.7				4	27
Video č.8			3	4	24
Video č.9			1	7	23
Video č.10			1	3	27

Tabulka 4 - Hodnocení multimediální studijní opory ze strany seniorů

Dále oslovení senioři uvedli několik volných vyjádření týkajících se multimediální studijní opory:

- U některých videí lehké přeřeknutí.
- Hezký web.
- Hezky zpracované.
- Chybí kontakt.
- Parádní opora.
- Výborné.
- Jsem ráda, že jsou natočena videa, snadno hledám postup. Jednoduše řečeno - Výborné.
- Opakovat videa 3x za sebou - lehce zpomalit. Výborný nápad.
- Přehledná pomůcka, mohlo by být pomalejší.
- Chybí video, jak upravit hlasitost.
- Pro mne by bylo lepší, aby lektor hovořil ještě pomaleji.

2.5 DISKUZE VÝSLEDKŮ A FINÁLNÍ ÚPRAVA STUDIJNÍCH OPOR

Na základě zkušeností z pilotního ověření studijních opor v kurzu Základní ovládání tabletu na Univerzitě třetího věku v Plzni a v Klatovech a výsledků výzkumného šetření formou dotazníků pro cílovou skupinu seniorů byly studijní opory finálně upraveny.

Tištěná studijní opora byla upravena takto:

- Byl přidán celkový obsah na začátek tištěné studijní opory.
- Byly doplněny tyto pojmy: Facebook, Twitter.
- Byla doplněna následující aplikace: Galerie, Google PLAY.
- Byly očíslovány stránky.

Multimediální studijní opora byla upravena takto:

- Na webové stránky byl doplněn kontakt a formulář pro komunikaci s lektorem (možnost zaslat dotaz přímo z webu ovladanitabetu.cz).
- Byl upraven mluvený komentář u videa č. 9 (zjednodušený text, bez cizích slov).

Některé připomínky seniorů nebyly zapracovány, a to buďto připomínky marginální nebo velmi osobní. Rovněž nebyly doplněny pojmy a aplikace, které by bylo vhodnější zařadit spíše do materiálů pro pokročilé.

Z výzkumného šetření vyplynulo, že senioři vytvořené studijní opory nadšeně uvítali a většinou se setkaly s pozitivními ohlasy. Velmi pozitivně byly hodnoceny kontrolní otázky, prostor pro poznámky a namluvené video návody. Jediné negativní připomínky byly k rychlosti mluveného textu u video návodů a návrhy na zařazení dalších aplikací do opory. Nicméně většina účastníků pilotního ověření by podobné opory uvítala i v jiných kurzech, které navštěvují. Z pohledu lektora byla tvorba opory zajímavá zkušenost, která jednak zlepšila samotné technické schopnosti, ale nabídla i metodiku, jak podobné studijní opory vypracovávat.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo na základě teoretického studia a zpětné vazby od vybraných expertů na výuku seniorů připravit co nejvhodnější studijní opory pro seniory a pilotním ověřením jejich vhodnost otestovat při výuce v kurzu Základního ovládání tabletu na Univerzitě třetího věku v Plzni a v Klatovech. Podle zpětné vazby od seniorů poté studijní opory upravit tak, aby vyhovovaly co nejvíce.

Díky informacím získaným při zpracování předchozí (bakalářské) práce, bylo zřejmé, že pro základní ovládání tabletu či chytrého mobilního telefonu s operačním systémem Android pro seniory zcela chybí studijní opory (tištěné i elektronické). Dostupná odborná literatura věnující se systému Android je pro seniory komplikovaná a až příliš odborná.

Studijní opory připravené v rámci této (diplomové) práce jsou proto připraveny dle zásad tvorby specifických studijních materiálů pro seniory. Písmo je větší, struktura materiálu je jednoduchá, obsah je zpracován srozumitelně. V opoře je dostatečné místo pro vlastní zápisky a kresby. U multimediální opory je možné velikost písma přizpůsobit individuálním potřebám.

Během výuky v kurzu Univerzity třetího věku ZČU na pobočkách v Plzni a Klatovech byly vytvořené studijní opory zpřístupněny seniorům a několik hodin výuky pilotně ověřovány na cílové skupině seniorů. Jednalo se o tištěnou studijní oporu (pracovní sešit) a multimediální studijní oporu (webové stránky s video návody).

Lze konstatovat, že pilotní ověření bylo úspěšné, zpětná vazba byla zapracována do výsledných studijních opor. Cíl diplomové práce byl tedy beze zbytku splněn.

RESUMÉ

V rámci této diplomové práce vznikly studijní opory pro kurz Základní ovládání tabletu pro seniory. Jedná se o tištěnou studijní oporu (pracovní sešit) a multimediální studijní oporu (webové stránky s video návody). Základní návrh studijních opor byl připraven na základě teoretického studia zásad tvorby studijních opor pro seniory a praktických zkušeností autora diplomové práce, který je zároveň lektorem kurzů pro seniory na Univerzitě třetího věku v Plzni. Prvotní návrh studijních opor byl posouzen experty na práci se seniory a upraven pro potřeby pilotního šetření, kterého se zúčastnilo celkem 31 seniorů na dvou pobočkách Univerzity třetího věku ZČU v Plzni a v Klatovech. Na závěr čtyřtýdenního pilotního ověření ve výuce na kurzu i při domácí přípravě a procvičování, vyplnili senioři zpětnovazebné dotazníky a poskytli náměty pro úpravy studijních opor do finální podoby. Lze konstatovat, že pilotní ověření bylo úspěšné a studijní opory se setkaly s velmi pozitivním hodnocením jak ze strany expertů, tak ze strany cílové skupiny seniorů. Univerzita třetího věku ZČU zařadí vytvořené studijní opory mezi doporučené podkladové materiály pro seniory v kurzu Základy ovládání tabletu a bude iniciovat rovněž přípravu navazující studijní opory pro pokročilejší uživatele.

RESUMÉ

Within this diploma thesis, study support for a course was created for the basic control of tablet computers for seniors. It comprises of printed study support (workbook) and multimedia study support (web pages with video tutorials). The basic proposal of the study support was prepared on the basis of theoretical study of the principles of the creation of study support for seniors, along with practical experience of the author of the thesis, who is also a lecturer of courses for seniors at the University of the Third Age in Pilsen. The initial proposal for the study support was assessed by experts in the field of work with seniors, and adjusted to suit the needs of the pilot survey, which was attended by a total of XX seniors at two branches of the University of the Third Age of the University of West Bohemia in Pilsen and Klatovy. At the end of a four-week pilot course comprising of coursework and home preparation and practice, the seniors filled out feedback questionnaires, and provided suggestions for adjusting study support to its final form. It can be stated that the pilot verification was successful, and the study support met with very positive evaluation by both experts and the target group of seniors alike. The University of the Third Age at UWB will include the created study materials among the recommended background materials for seniors in the course "Tablet Computer Control Basics", and will also initiate the preparation of follow-up study support for more advanced users.

SEZNAM LITERATURY

ŠPATENKOVÁ, N., SMÉKALOVÁ, L. Edukace seniorů: geragogika a gerontodidaktika. Praha: Grada Publishing, a.s., 2015. ISBN 978-80-247-5446-8.

Hasmanová Marhánková, Jaroslava (2013): Aktivita jako projekt: Diskurz aktivního stárnutí a jeho odezvy v životech českých seniorů a seniorek. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-7419-152-7.

LANGMEIER, J. & KREJČÍŘOVÁ, D. Vývojová psychologie. 2006. 2. aktualizované vydání, Praha: Grada Publishing, ISBN 80-247-1284-9.

SATIR, Virginia. Kniha o rodině. Praha: Institut Virginie Satirové, 1994. ISBN 80-901325-0-2.

MASLOW, Abraham Harold. O psychologii bytí. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0618-7.

PETŘKOVÁ, Anna a Rozália ČORNANIČOVÁ. Gerontagogika: úvod do teorie a praxe edukace seniorů : studijní texty pro distanční studium. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 80-244-0879-1.

BENEŠ, Milan. Andragogika. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4824-5.

TOMCZYK, Łukasz. Vzdělávání seniorů v oblasti nových médií. Přeložil Joanna SZANIAWSKA. Praha: Asociace institucí vzdělávání dospělých ČR, 2015. ISBN 978-80-904531-9-7.

ROHLÍKOVÁ, L. Tablet v rukou seniorů. In Sborník z 3. ročníku konference Vzdělávání 3. věku – příležitost pro společnost, 19. února 2015, Mladá Boleslav. AIVD, 2015.

TOPINKA, Jan. Specifika aplikací pro tablety určených pro seniory. Plzeň, 2017. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce PhDr. Tomáš Přibáň, PhD.

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ

Obrázek 1 - titulní strana tištěné studijní opory.....	20
Obrázek 2 - druhá strana tištěné studijní opory	20
Obrázek 3 - třetí strana tištěné studijní opory	21
Obrázek 4 - minislovníček pojmů	22
Obrázek 5 - co již s tabletem umím a co se chci naučit.....	22
Obrázek 6 - základní seznámení s tabletem.....	23
Obrázek 7 - prostor pro zápisky.....	24
Obrázek 8 - co už umím?	24
Obrázek 9 - horní rychlé menu	25
Obrázek 10 - rychlé menu - vysvětlení pojmů.....	25
Obrázek 11 - popis aplikace Fotoaparát.....	26
Obrázek 12 - časté dotazy	26
Obrázek 13 - hlavní stránka multimediální studijní opory	27
Obrázek 14 - vizualizace tištěné studijní opory	28
Obrázek 15 - část s videonávody ovládání tabletu.....	28
Obrázek 16 - Otázka - Text studijní opory byl pro mne:.....	36
Obrázek 17 - Otázka - Text studijní opory byl podle mého názoru?.....	37
Obrázek 18 - Otázka - Po jazykové stránce byl text studijní opory?.....	37
Obrázek 19 - Otázka - Považujete použité obrázky za názorné a dostačující?.....	38
Obrázek 20 - Otázka - Považujete kontrolní otázky zařazené do studijní opory za vhodné?	38
Obrázek 21 - Otázka - Považujete kontrolní otázky zařazené do studijní opory za dostačující?.....	39
Obrázek 22 - Otázka - Výklad dané problematiky byl?	39
Obrázek 23 - Otázka - Studijní opora byla pro mne:.....	40
Obrázek 24 - Otázka - Celkově byla studijní opora pro mne:	40
Obrázek 25 - Otázka - Zvolil/a byste po nynějších zkušenostech pro své další studium stejně zpracované studijní materiály?	41
Obrázek 26 - Otázka - Potřeboval/a jste při studiu se studijní oporou cizí pomoc nebo radu?	41
Obrázek 27 - Otázka - Psal/a jste si při studiu se studijní oporou poznámky?	42
Obrázek 28 - Otázka - Prostor pro poznámky byl?.....	42
Obrázek 29 - Otázka - Zapisoval/a jste si při studiu se studijní oporou poznámky přímo do studijní opory?.....	43
Tabulka 1 - Změny a ztráty ve stáří (Klevetová, Dlabalová, 2008) - volně upraveno.....	7
Tabulka 2 - Zásady tvorby mobilních aplikací a studijních opor pro seniory	18
Tabulka 3 - Hodnocení multimediální studijní opory ze strany expertů	33
Tabulka 4 - Hodnocení multimediální studijní opory ze strany seniorů.....	45

PŘÍLOHY

Příloha 1 Vzor dotazníku Hodnocení tištěné studijní opory (pro experty)

Příloha 2 Vzor dotazníku Hodnocení multimediální studijní opory (pro experty)

Příloha 3 Vzor dotazníku Hodnocení tištěné studijní opory (pro seniory)

Příloha 4 Vzor dotazníku Hodnocení multimediální studijní opory (pro seniory)

PŘÍLOHA 1 - VZOR DOTAZNÍKU HODNOCENÍ TIŠTĚNÉ STUDIJNÍ OPORY (PRO EXPERTY)**DOTAZNÍK
Hodnocení studijní opory**

Vážení kolegové,
žádám vás o vyplnění dotazníku, který se týká kvality studijní opory „Základní ovládání tabletu pro seniory“. Předem děkuji za Vaše náměty, které mi pomohou připravovanou studijní oporu vylepšit před nasazením do praxe na Univerzitě třetího věku.

Jméno:	
--------	--

Otázky:**1. Text studijní opory považují za:**

- velmi srozumitelný
- srozumitelný
- ani srozumitelný ani nesrozumitelný
- spíše nesrozumitelný
- velmi nesrozumitelný

2. Text studijní opory považují pro seniory za:

- velmi podrobný
- podrobný
- ani podrobný ani stručný
- spíše stručný
- velmi stručný

3. Po jazykové stránce považují studijní oporu za adekvátní:

- určitě ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- určitě ne

4. Považujete použité obrázky pro seniory za názorné a dostačující?

- ano, velmi
- ano
- ani ano ani ne
- spíše ne
- určitě ne

5. Považujete kontrolní otázky zařazené do studijní opory pro seniory za vhodné?

- ano, velmi
- ano
- ani ano ani ne

- spíše ne
- určitě ne

6. Považujete kontrolní otázky zařazené do studijní opory pro seniory za dostačující?

- ano, velmi
- ano
- ani ano ani ne
- spíše ne
- určitě ne

7. Podle mého názoru je výklad dané problematiky ve studijní opoře:

- velmi názorný
- názorný
- ani názorný ani nenázorný
- spíše nenázorný
- velmi nenázorný

8. Studijní opora je podle mého názoru pro seniory:

- velmi přehledná
- přehledná
- ani přehledná ani nepřehledná
- spíše nepřehledná
- velmi nepřehledná

9. Podle mého názoru je prostor pro poznámky?

- zcela dostačující
- spíše dostačující
- ani dostačující, ani nedostačující
- spíše nedostačující
- nedostačující

10. Co byste ve studijní opoře ještě doplnil/a, vypustil/a nebo změnil/a:

11. Zde prosím uveďte pojmy, které se objevovaly ve studijní opoře a které se domníváte, že by bylo vhodné seniorům ještě dovysvětlit. Případně doplňte, které pojmy ve studijní opoře podle Vašeho názoru chyběly:

12. Uved'te prosím aplikace, které by bylo třeba dle Vašeho názoru do studijní opory doplnit.

13. Prostor pro připomínky, názory, poznámky, komentáře, vzkazy:

PŘÍLOHA 2 - VZOR DOTAZNÍKU HODNOCENÍ MULTIMEDIÁLNÍ STUDIJNÍ OPORY (PRO EXPERTY)

DOTAZNÍK

Hodnocení multimediální studijní opory

Vážení kolegové,
žádám vás o vyplnění dotazníku, který se týká kvality multimediální studijní opory (webové stránky s videonávody) ke kurzu „Základní ovládání tabletu pro seniory“. Předem děkuji za Vaše náměty, které mi pomohou připravovanou studijní oporu vylepšit před nasazením do praxe na Univerzitě třetího věku.

Jméno:

Otázky:

1. Prosím označte křížkem u jednotlivých videonávodů na pětibodové škále, do jaké míry je videonávod vhodný a použitelný jako multimediální studijní opora pro seniory?

Pozor – 5 = nejlepší hodnocení – nejvyšší počet bodů.

Videonávod	1	2	3	4	5
č.1					
č.2					
č.3					
č.4					
č.5					
č.6					
č.7					
č.8					
č.9					
č.10					

2. Prostor pro připomínky, názory, poznámky, komentáře, vzkazy:

PŘÍLOHA 3 - VZOR DOTAZNÍKU HODNOCENÍ TIŠTĚNÉ STUDIJNÍ OPORY (PRO SENIORY)

DOTAZNÍK Hodnocení studijní opory

Vážení studenti Univerzity třetího věku, žádám vás o vyplnění následujícího dotazníku. Vaše odpovědi jsou pro nás důležité z hlediska hodnocení kvality vám předkládané studijní opory. Vaše odpovědi prosím označte zaškrtnutím, popřípadě doplněním textu. Rozsah volných odpovědí není omezen.

Název kurzu:	
Název předmětu:	
Přednášející:	Bc. Jan Topinka
Věk:	
Pohlaví:	

Otázky:

1. Text studijní opory byl pro mne:

- velmi srozumitelný
- srozumitelný
- ani srozumitelný ani nesrozumitelný
- spíše nesrozumitelný
- velmi nesrozumitelný

2. Text studijní opory byl podle mého názoru:

- velmi podrobný
- podrobný
- ani podrobný ani stručný
- spíše stručný
- velmi stručný

3. Po jazykové stránce byl text studijní opory:

- velmi jednoduchý
- jednoduchý
- středně složitý
- složitý
- velmi složitý

4. Považujete použité obrázky za názorné a dostačující?

- ano, velmi
- ano
- ani ano ani ne
- spíše ne
- určitě ne

5. Považujete kontrolní otázky zařazené do studijní opory za vhodné?

- ano, velmi
- ano
- ani ano ani ne
- spíše ne
- určitě ne
- kurz neobsahoval testy ani cvičení

6. Považujete kontrolní otázky zařazené do studijní opory za dostačující?

- ano, velmi
- ano
- ani ano ani ne
- spíše ne
- určitě ne
- kurz neobsahoval testy ani cvičení

7. Výklad dané problematiky byl:

- velmi názorný
- názorný
- ani názorný ani nenázorný
- spíše nenázorný
- velmi nenázorný

8. Studijní opora byla pro mne:

- velmi přehledná
- přehledná
- ani přehledná ani nepřehledná
- spíše nepřehledná
- velmi nepřehledná

9. Celkově byla studijní opora pro mne:

- velmi přínosná
- přínosná
- ani přínosná ani nepřínosná
- spíše nepřínosná
- velmi nepřínosná

10. Zvolil/a byste po nynějších zkušenostech pro své další studium stejně zpracované studijní materiály?

- určitě ano
- spíše ano
- nevím
- spíše ne
- určitě ne

11. Potřeboval/a jste při studiu se studijní oporou cizí pomoc nebo radu?

- vždy
- většinou ano
- občas

- většinou ne
- nikdy

12. Psal/a jste si při studiu se studijní oporou poznámky?

- vždy
- většinou ano
- občas
- většinou ne
- nikdy

13. Prostor pro poznámky byl?

- zcela dostačující
- spíše dostačující
- ani dostačující, ani nedostačující
- spíše nedostačující
- nedostačující

14. Zapisoval/a jste si při studiu se studijní oporou poznámky přímo do studijní opory?

- vždy
- většinou ano
- občas
- většinou ne
- nikdy

15. Co byste ve studijní opoře ještě doplnil/a, vypustil/a nebo změnil/a:**16. Zde prosím uveďte pojmy, které se objevovaly ve studijní opoře a které potřebujete ještě dovysvětlit.****17. Uveďte prosím aplikace, které by bylo třeba dle Vašeho názoru do studijní opory doplnit.****18. Prostor pro připomínky, názory, poznámky, komentáře, vzkazy:**

PŘÍLOHA 4 VZOR DOTAZNÍKU HODNOCENÍ MULTIMEDIÁLNÍ STUDIJNÍ OPORY (PRO SENIORY)

DOTAZNÍK

Hodnocení multimediální studijní opory

Vážení studenti,
žádám vás o vyplnění dotazníku, který se týká kvality multimediální studijní opory (webové stránky s videonávody) ke kurzu „Základní ovládání tabletu pro seniory“. Předem děkuji za Vaše náměty, které mi pomohou připravovanou studijní oporu vylepšit před nasazením do praxe na Univerzitě třetího věku.

Pohlaví:	Věk:
----------	------

Otázky:

1. Prosím označte křížkem u jednotlivých videonávodů na pětibodové škále, do jaké míry je videonávod vhodný a použitelný jako multimediální studijní opora pro seniory?

Pozor – 5 = nejlepší hodnocení – nejvyšší počet bodů.

Videonávod	1	2	3	4	5
č.1					
č.2					
č.3					
č.4					
č.5					
č.6					
č.7					
č.8					
č.9					
č.10					

2. Prostor pro připomínky, názory, poznámky, komentáře, vzkazy: